

डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्र.
१	कृषि संशोधन केंद्र, बुलढाणा	१
२	कृषि संशोधन केंद्र, वाशिम	५
३	कृषि संशोधन केंद्र, अचलपुर जि. अमरावती	७
४	प्रादेशिक संशोधन केंद्र, अमरावती	११
५	पानवेली संशोधन केंद्र, दिवठाणा, ता. अकोट, जि. अकोला	१५
६	मध्यवर्ती परिसर, अकोला	१६
७	कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ	२१
८	कृषि संशोधन केंद्र, कुटकी, ता. आर्वा, जि. वर्धा	२५
९	ऊस संशोधन केंद्र, थारसा, जि. नागपुर	२७
१०	प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र, काटोल, जि. नागपुर	३१
११	कृषि संशोधन केंद्र, एकार्जुना जि. चंद्रपुर	३६
१२	पानवेली संशोधन केंद्र, रामटेक, जि. नागपुर	३९
१३	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही, जि. चंद्रपुर	४१
१४	कृषि संशोधन केंद्र, आमगाव, जि. गोंदिया	५४
१५	कृषि संशोधन केंद्र, नवेगाव बाध, जि. भंडारा	५६
१६	कृषि संशोधन केंद्र, साकोली, जि. भंडारा	५९
१७	कृषि संशोधन केंद्र, सोनापुर, जि. गडचिरोली	६३

कृषि संशोधन केंद्र, बुलढाणा

अ.क्र	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रासंबंधीची माहिती				
१	संशोधन केंद्राचे नाव व पता	कृषि संशोधन केंद्र बुलढाणा, जि.बुलढाणा.				
२	स्थापना वर्ष	२०-१०-१९६९				
३	संशोधन केंद्रावर उपलब्ध असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	९२.६० हे. (६४.००. हे. माशागतीखाली) रस्ते. इमारत, नाला ,बांध :२८.६० हे. इतर सुविधा: विंधन विहीर: ०१, औजारे व ०३ ट्रक्टर, पाईप लाइन: ०२ कि.मी,				
४	मनुष्यबळ (प्रकल्प निहाय मंजूर, सध्या भरलेली व रिक्त पदे	अ. क्र	पदाचे नाव	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
			सहयोगी प्राध्यापक (कृषिविद्या)	१	१	००
			सहाय्यक प्राध्यापक (कृषिविद्या)	१	००	१
			वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	१	०	१
			कृषी सहाय्यक	४	४	००
			फील्ड असिस्टेंट	२	१	१
			शाखा सहाय्यक	२	२	०
			परिचर	१	१	००
			मजूर	१३	३	१०
			एकूण	२५	१२	१३
		५	संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल	<p>१९६९ मध्ये, हे संशोधन केंद्र कृषी संशोधन उपकेंद्र म्हणून डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ, अकोला यांचेकडे हस्तांतरित करण्यात आले.</p> <p>उद्देश :</p> <ol style="list-style-type: none"> १) संशोधन आढावा समिती बैठक व विद्यापीठाच्या मान्यतेनुसार या भागातील प्रमुख पिकांवर बहुस्थानिय विविध पिक चाचणीआणि राज्यस्तरीय बहुस्थानीय चाचणी प्रयोग घेणे. २) महत्त्वाच्या खरीप आणि रब्बी पिकांचे दर्जेदार बियाणे/रोपे तयार करणे ३) संशोधन केंद्र मजबूत करण्याच्या दृष्टीने प्रक्षेत्रावरील शेतीचे उत्पन्न मिळवण्यासाठी प्रयत्न करणे. ४) बियाणे उत्पादन कार्यक्रमाबाबत बाबत या भागातील शेतकऱ्याला शिक्षित करणे. ५) कृषि विस्तार, प्रचार व प्रसार कार्यक्रम 		

६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प (२०२३)	अ क्र.	संशोधन प्रकल्प			
		१	मका अन्नद्रव्ये व्यवस्थापनामध्ये नॅनो युरियाची कार्यक्षमता तपासणी.			
		२	मका बी.एम.एच.१८-२ संकरीत वानासाठी विविध रा.खत मात्रा व अंतराच्या पद्धतीला प्रतिसाद तपासणी.			
		३	मका-तुर अंतर पिक पद्धतीसाठी अन्नद्रव्ये व लागवड पद्धतीला प्रतिसाद तपासणी.			
		४	वेगवेगळ्या पिक पद्धती व पावसाचे पाणी व्यवस्थापनाची कोरडवाहू मध्ये कामगिरी तपासणी.			
		५	राळा बी.एफ.टी.एम-८२ वानासाठी विविध रा.खत मात्रा व अंतराचा प्रतिसाद तपासणी.			
७	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन व रोपवाटिका	१. खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिक	जात	स्टेज	क्षेत्रफळ (हे.)
		१	मुंग	कोपरगाव	पैदासकार	१.३२
		२	मुंग	पीकेव्ही एम ९९११	टूथफूल	१.२०
		३	उडीद	ए के यू १०-१	सेटिफाईड	१०
		४	सोयाबीन	ए एम एस बी ५-१८	पैदासकार	५.१३
		५	सोयाबीन	ए एम एस बी ५-१८	टूथफूल	६.९०
		६	सोयाबीन	ए एम एस १००-१९	पैदासकार	१५.८२
		७	सोयाबीन	ए एम एस १००-१९	टूथफूल	७.००
		८	सोयाबीन	ए एम एस १००१	पैदासकार	६.९८
		९	सोयाबीन	ए एम एस १००१	टूथफूल	४.००
		१०	भुईमुंग	टी ए जी ७३	पैदासकार	१.००
११	कृषिविद्या + वनस्पतीशास्त्र प्रयोग	प्रयोग	संशोधन	४.६५		
एकूण					६४.००	

		२. रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३			
अ.क्र.	पीक	जात	स्टेज	क्षेत्रफळ (हे.)	
१	करडी	पिकेवही पिक	दूथफूल	१.००	
२	हरभरा	जाकी ९२ १८	पैदासकार	६.००	
३	हरभरा	पिकेवही कबुली २	पैदासकार	१.००	
४	हरभरा	पिकेवही कबुली ४	पैदासकार	१.००	
५	हरभरा	पिकेवही कांचन	पैदासकार	५.३४	
६	गहू	पिकेवही सरदार	पैदासकार	१.००	
७	ज्वारी	पिकेवही क्रांती	पैदासकार	१.००	
८	जवस	एन एल २६०	दूथफूल	२.००	
९	मका	बी एम एच १८-२	दूथफूल	०.६६	
१०	कृषिविद्या + वनस्पती शास्त्र प्रयोग	प्रयोग	संशोधन	२.००	
एकूण				२१.००	
८	गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या /केंद्राचा सहभाग असणारया महत्वाच्या शिफारशी /उपलब्धी	कृषि विद्याविभाग : ०५ १. मुंग, उडीद व हरभरा पिकापासून अधिक उत्पादन आणि अधिक आर्थिक परतावा मिळविण्याकरिता फुलोरा व शेंगा भरण्याचे अवस्थेत या कडधान्य पिकात १५ पीपीएम जिब्रेलिक आम्लाच्या(८.३ ग्रॅम जिब्रेलिक आम्ल ९०% शुद्ध प्रती हेक्टर ५०० लीटर पाण्यामध्ये मिसळून) फवारणीची शिफारस करण्यात येत आहे. २. देशी हरभरा पिकच्या अपेक्षिक उगवणी करिता तसेच अधिक उत्पादन व आर्थिक मिळकतीकरिता, पेरणी पूर्वी हरभरा वियाणे (०.५% पोट्याशियम नायट्रेट / लीटर पाणी) ४ तास भिजून व नंतर एक तास सावलीत सुकवून पेरणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.			

		<p>३. सोयाबीन पिकापासून अधिक उत्पादन आणि अधिक आर्थिक परतावा मिळविण्याकरिता फुलोरा व शेंगा भरण्याचे अवस्थेत या पिकाच्या १५ पीपीएम जिब्रेलिक आम्लाच्या ८.३ ग्रॅम जिब्रेलिक आम्ल ९० % शुद्धता प्रती हेक्टर ५०० लीटर पाण्यामध्ये मिसळून फवारणीची शिफारस करण्यात येत आहे.</p> <p>४. कापूस पिकापासून अधिक उत्पादन आणि अधिक आर्थिक परतावा मिळविण्याकरिता पात्या लागतांना व बोंडे भरण्याचे अवस्थेत या कडधान्य पिकात २५ पीपीएम जिब्रेलिक आम्लच्या १३.९ ग्रॅम जिब्रेलिक आम्ल ९०% शुद्ध प्रती हेक्टर ५०० लीटर पाण्यामध्ये मिसळून फवारणीची शिफारस करण्यात येत आहे.</p> <p>५. सलग सोयाबीन पिकात परिणामकारक तण नियंत्रण, अधिक धान्य उत्पादन व आर्थिक नफा मिळविण्या करिता, पेरणी पश्चात प्रोपॅक्यूझाफोप ०.०५० किलो क्रियाशील घटक/ हे. + इमेजीथापर ०.०७५ किलो क्रियाशील घटक/ हे. या मिश्र तणनाशकाची पेरणीनंतर २१ दिवसांनी (२.० लिटर व्यापारी द्रावणाची प्रती हेक्टर ५०० लिटर पाण्यात मिसळून) फवारणी करण्याची अथवा उगवणपूर्व डायक्लोसुलाम ८४% डब्लू.डी.जी. ०.०२६ किलो क्रियाशील घटक/ हे. (३० ग्रॅम व्यापारी घटक प्रती हेक्टर ५०० लिटर पाण्यात मिसळून) फवारणीची शिफारस करण्यात येत आहे.</p> <p>प्रसारित केलेले वाण : ०२</p> <p>१.राळा :- पीडिकेव्ही यशश्री</p> <p>२.मका :- पीडिकेव्ही आरंभ</p>
९	<p>शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत ? या संबंधी सूचना</p>	<p>मका व भरडधान्य पिकाचे संशोधनकार्य अनुक्रमे २०१७ व २०१८ पासून ह्या केंद्रावर चालु आहे. केंद्राचा प्रस्ताव सादर करण्यात येत आहे.</p>

कृषी संशोधन केंद्र, वाशीम

अ.क्र.	तपशील	कृषी संशोधन केंद्राशी संबंधित माहिती				
१	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	कृषी संशोधन केंद्र वाशीम, चौपाल सागर जवळ मालेगाव रोड ता.जी.वाशीम.				
२	स्थापना वर्ष	१९१८				
३	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि ईतर सुविधा	५७.९९ हेक्टर ईतर सुविधा –महिंद्रा ट्रक्टर -२, मळणी यंत्र- ०१, बूम फवारणी यंत्र, पेरणी यंत्र, एक विहीर , ०४ बोरवेल, एक शेत तळे				
४	मनुष्यबळ (प्रकल्पनिहाय मंजूर, सध्या भरलेली व रिक्त पदे)	अनु. क्र	पदनाम	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
		१	सहयोगी प्राध्यापक (कृषी विद्या)	०१	००	०१
		२.	सहायक प्राध्यापक (वनस्पती शास्त्र)	०१	०१	००
		३.	सहायक प्राध्यापक (वनस्पतीरोग शास्त्र)	०१	००	०१
		४.	वरिष्ठ संशोधन सहायक	०२	००	०२
		५.	कनिष्ठ संशोधन सहायक	०२	००	०२
		६	कृषी सहायक	०५	०४	०१
		७	वरिष्ठ लिपिक	०१	०१	००
		८	शाखा सहायक	०२	०१	०१
		९	प्रयोगशाळा परिचर	०१	००	०१
		१०	परिचर	०२	०२	००
		११	चौकीदार	०१	०१	००
		१२	प्रक्षेत्र सहायक	०२	००	०२
			मजूर	१८	०२	१६
			एकूण	३९	१२	२७
५	संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश्य व त्यात नंतर झालेले बदल	<ol style="list-style-type: none"> संशोधन केंद्रावर आर्बोरियम कॉटनवर संशोधन. पावसावर आधारित गव्हावर संशोधन कार्य केले जात होते. त्याचप्रमाणे संपूर्ण भारतातून गव्हाच्या बहुस्थलीय संशोधन चाचण्या घेण्यासाठी हे मुख्य संशोधन केंद्र होते. सद्यस्थितीत विविध खरीप व रब्बी हंगामातील पिकांचे बहुस्थलीय प्रयोग. गहू संशोधन प्रामुख्याने होते. 				
६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले प्रकल्प	<ol style="list-style-type: none"> पूर्ण झालेले प्रकल्प – राष्ट्रीय कृषी विकास योजना कार्यरत असलेले प्रकल्प- Consortia Biodiversity Research Platform- Agrobiodiversity (ICAR Sorghum Germplasm Project. 				

७	केंद्रावर चालू असलेले ईतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका ई.	<p>खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र.</th> <th>पिक</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>अंतिम बियाणे उपलब्धता(कॅी.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>१</td><td>सोयाबीन</td><td>एएमएस १००१</td><td>मुलभूत</td><td>१२.००</td></tr> <tr><td>२</td><td>सोयाबीन</td><td>एएमएस १००१</td><td>सत्यप्रत</td><td>४.२०</td></tr> <tr><td>३</td><td>सोयाबीन</td><td>एएमएस १००-३९</td><td>पैदासकार</td><td>२१.००</td></tr> <tr><td>४</td><td>सोयाबीन</td><td>एएमएस १००-३९</td><td>सत्यप्रत</td><td>६.००</td></tr> <tr><td>५</td><td>भूईमुग</td><td>पीडीकेव्हीजी३३५</td><td>पैदासकार</td><td>४.००</td></tr> <tr><td>६</td><td>उडीद</td><td>टीययु-१</td><td>पैदासकार</td><td>१.००</td></tr> <tr><td>७</td><td>उडीद</td><td>एकेयु १०-१</td><td>पैदासकार</td><td>१.००</td></tr> <tr><td>८</td><td>मुग</td><td>ग्रीनगोल्ड</td><td>सत्यप्रत</td><td>१.००</td></tr> <tr><td>९</td><td>मुग</td><td>एकेएम-४</td><td>सत्यप्रत</td><td>०.४०</td></tr> <tr><td>१०</td><td>तीळ</td><td>एकेटी-६४</td><td>सत्यप्रत</td><td>०.४०</td></tr> </tbody> </table> <p>रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र.</th> <th>पिक</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>कच्चे बियाणे उत्पन्न (कॅी.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>१</td><td>हरभरा</td><td>जाकी ९२१८</td><td>पैदासकार</td><td>१५</td></tr> <tr><td>२</td><td>हरभरा</td><td>जाकी ९२१८</td><td>पैदासकार</td><td>३</td></tr> <tr><td>३</td><td>हरभरा</td><td>पिडीकेव्हीकांचन</td><td>मुलभूत</td><td>२८</td></tr> <tr><td>४</td><td>हरभरा</td><td>पिडीकेव्हीकनक</td><td>पैदासकार</td><td>२२</td></tr> <tr><td>५</td><td>गहू</td><td>वाशीम-१४७२</td><td>पैदासकार</td><td>०७</td></tr> <tr><td>६</td><td>गहू</td><td>वाशीम-१४७२</td><td>सत्यप्रत</td><td>०७</td></tr> <tr><td>७</td><td>गहू</td><td>वाशीम-१४७२</td><td>मुलभूत</td><td>०८</td></tr> <tr><td>८</td><td>जवस</td><td>एन एल २६०</td><td>पैदासकार</td><td>०३</td></tr> <tr><td>९</td><td>जवस</td><td>एन एल २६०</td><td>सत्यप्रत</td><td>०५</td></tr> <tr><td>१०</td><td>ओवा</td><td>एए-१</td><td>सत्यप्रत</td><td>२</td></tr> <tr><td>११</td><td>मोहरी</td><td>टॅम १०८-१</td><td>सत्यप्रत</td><td>२</td></tr> <tr><td>१२</td><td>रबी ज्वार</td><td>पीकेव्ही क्रांती</td><td>पैदासकार</td><td>१०</td></tr> </tbody> </table>	अ.क्र.	पिक	वाण	दर्जा	अंतिम बियाणे उपलब्धता(कॅी.)	१	सोयाबीन	एएमएस १००१	मुलभूत	१२.००	२	सोयाबीन	एएमएस १००१	सत्यप्रत	४.२०	३	सोयाबीन	एएमएस १००-३९	पैदासकार	२१.००	४	सोयाबीन	एएमएस १००-३९	सत्यप्रत	६.००	५	भूईमुग	पीडीकेव्हीजी३३५	पैदासकार	४.००	६	उडीद	टीययु-१	पैदासकार	१.००	७	उडीद	एकेयु १०-१	पैदासकार	१.००	८	मुग	ग्रीनगोल्ड	सत्यप्रत	१.००	९	मुग	एकेएम-४	सत्यप्रत	०.४०	१०	तीळ	एकेटी-६४	सत्यप्रत	०.४०	अ.क्र.	पिक	वाण	दर्जा	कच्चे बियाणे उत्पन्न (कॅी.)	१	हरभरा	जाकी ९२१८	पैदासकार	१५	२	हरभरा	जाकी ९२१८	पैदासकार	३	३	हरभरा	पिडीकेव्हीकांचन	मुलभूत	२८	४	हरभरा	पिडीकेव्हीकनक	पैदासकार	२२	५	गहू	वाशीम-१४७२	पैदासकार	०७	६	गहू	वाशीम-१४७२	सत्यप्रत	०७	७	गहू	वाशीम-१४७२	मुलभूत	०८	८	जवस	एन एल २६०	पैदासकार	०३	९	जवस	एन एल २६०	सत्यप्रत	०५	१०	ओवा	एए-१	सत्यप्रत	२	११	मोहरी	टॅम १०८-१	सत्यप्रत	२	१२	रबी ज्वार	पीकेव्ही क्रांती	पैदासकार	१०
अ.क्र.	पिक	वाण	दर्जा	अंतिम बियाणे उपलब्धता(कॅी.)																																																																																																																						
१	सोयाबीन	एएमएस १००१	मुलभूत	१२.००																																																																																																																						
२	सोयाबीन	एएमएस १००१	सत्यप्रत	४.२०																																																																																																																						
३	सोयाबीन	एएमएस १००-३९	पैदासकार	२१.००																																																																																																																						
४	सोयाबीन	एएमएस १००-३९	सत्यप्रत	६.००																																																																																																																						
५	भूईमुग	पीडीकेव्हीजी३३५	पैदासकार	४.००																																																																																																																						
६	उडीद	टीययु-१	पैदासकार	१.००																																																																																																																						
७	उडीद	एकेयु १०-१	पैदासकार	१.००																																																																																																																						
८	मुग	ग्रीनगोल्ड	सत्यप्रत	१.००																																																																																																																						
९	मुग	एकेएम-४	सत्यप्रत	०.४०																																																																																																																						
१०	तीळ	एकेटी-६४	सत्यप्रत	०.४०																																																																																																																						
अ.क्र.	पिक	वाण	दर्जा	कच्चे बियाणे उत्पन्न (कॅी.)																																																																																																																						
१	हरभरा	जाकी ९२१८	पैदासकार	१५																																																																																																																						
२	हरभरा	जाकी ९२१८	पैदासकार	३																																																																																																																						
३	हरभरा	पिडीकेव्हीकांचन	मुलभूत	२८																																																																																																																						
४	हरभरा	पिडीकेव्हीकनक	पैदासकार	२२																																																																																																																						
५	गहू	वाशीम-१४७२	पैदासकार	०७																																																																																																																						
६	गहू	वाशीम-१४७२	सत्यप्रत	०७																																																																																																																						
७	गहू	वाशीम-१४७२	मुलभूत	०८																																																																																																																						
८	जवस	एन एल २६०	पैदासकार	०३																																																																																																																						
९	जवस	एन एल २६०	सत्यप्रत	०५																																																																																																																						
१०	ओवा	एए-१	सत्यप्रत	२																																																																																																																						
११	मोहरी	टॅम १०८-१	सत्यप्रत	२																																																																																																																						
१२	रबी ज्वार	पीकेव्ही क्रांती	पैदासकार	१०																																																																																																																						
८	गेल्या ५ वर्षात केंद्रावरून केलेल्या, केंद्राचा सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारशी/ उपलब्धी.	Consortia Biodiversity Research Platform- Agro biodiversity (ICAR Sorghum Germplasm Project).																																																																																																																								
९	शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत यासंबंधीत सूचना.	वाशीम जिल्यातील शेतकऱ्यांना शेती पिके, फळझाडे, इत्यादी बाबतीमध्ये रास्त मार्गदर्शन होण्यासाठी या ठिकाणी विविध विषयांच्या तज्ञ शास्त्रज्ञांच्या नियुक्ती व्हावी कृषी विस्तार कार्यास वाहन व निधी उपलब्ध व्हावा. स्थानिक गरजा लक्षात घेऊन संशोधन करण्यासाठी हळद व सीताफळ संशोधन केंद्र स्थापन करण्यासाठी प्रस्ताव सादर करण्यात येत आहे.																																																																																																																								

कृषि संशोधन केंद्र, अचलपूर

अ.क्र	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रा संबंधीची माहिती			
१	संशोधन केंद्राचे नाव व पता	कृषि संशोधन केंद्र, अचलपूर जि.अमरावती			
२	स्थापना वर्ष	२०-१०-१९६९			
३	संशोधन केंद्रावर उपलब्ध असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	११५.८७ हे. (७१.६३ हे. माशागतीखाली) रस्ते. इमारत, नाला ,बांध :१९.२४ हे. सामाजिक वनीकरण : २५ हे. इतर सुविधा: विहीर:१, विंधनविहीर: ०६, औजारे व ट्रक्टर, पाईप लाइन: ४ कि.मी,			
४	मनुष्यबळ (प्रकल्प निहाय मंजूर, सध्या भरलेली व रिक्त पदे	पद	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
		सहयोगी प्राध्यापक (कृषिविद्या)	०१	०१	००
		साहाय्यक प्राध्यापक (कृषिविद्या)	०१	०१	००
		साहाय्यक प्राध्यापक (कीटकशास्त्र)	०१	०१	००
		वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	०२	०१	०१
		कनीष्ठ संशोधन सहाय्यक	०१	०१	००
		कृषि सहाय्यक	०६	०३	०३
		वरिष्ठ लिपिक	०१	०१	००
		शाखा सहाय्यक	०२	००	०२
		प्रयोगशाळा परिचर	०१	०१	००
		परिचर	०४	००	०४
		चौकीदार	०१	००	०१
		प्रक्षेत्र सहाय्यक	०२	००	०२
		मजूर	४२	०४	४१
एकूण	६८	१४	५४		
५	संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल	<p>मुळात हे संशोधन केंद्र मिलिटरी फार्म होते आणि त्यानंतर १९२७ मध्ये ते पशुसंवर्धन विभागांतर्गत १९३५ पर्यंत नऊ वर्षांसाठी पशुपालन विभागांतर्गत पशुपालन डेअरी फार्म म्हणून चालवण्यासाठी कृषी विभागाकडे सुपूर्द करण्यात आले. नंतर, "बियाणे प्रात्यक्षिक फार्म" म्हणून चालवण्यासाठी ते पूर्णपणे आणि केवळ जुन्या म.प्रच्या कृषी विभागाकडे हस्तांतरित केले गेले. तथापि, पशुपालन आणि दुग्धव्यवसाय देखील शेजारीच चालू राहिले आणि १९६० पर्यंत पोल्ट्री युनिट देखील जोडले गेले. जेव्हा डेअरी आणि पोल्ट्री युनिट वेगळे केले गेले, तेव्हा कृषी संशोधन केंद्रापर्यंत उन्नत करण्यासाठी आणि कृषी संशोधनापर्यंत मर्यादित करण्यासाठी कृषी क्रियाकलापांचा विस्तार आणि तीव्रता करण्यात आली. १९६९ मध्ये, हे संशोधन केंद्र कृषी संशोधन उपकेंद्र म्हणून डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ, अकोला यांचेकडे हस्तांतरित करण्यात आले.</p> <p>उद्देश :</p> <p>१) संशोधन आढावा समिती बैठक व विद्यापीठाच्या मान्यतेनुसार या</p>			

		<p>भागातील प्रमुख पिकांवर बहुस्थानिय विविध पिक चाचणी आणि राज्यस्तरीय बहुस्थानीय चाचणी प्रयोग घेणे.</p> <p>२) महत्वाच्या खरीप आणि रब्बी पिकांचे दर्जेदार बियाणे/रोपे तयार करणे</p> <p>३) संशोधन केंद्र मजबूत करण्याच्या दृष्टीने प्रक्षेत्रावरील शेतीचे उत्पन्न मिळवण्यासाठी प्रयत्न करणे.</p> <p>४) बियाणे उत्पादन कार्यक्रमाबाबत बाबत या भागातील शेतकऱ्याला शिक्षितकरणे.</p> <p>५) कृषि विस्तार, प्रचार व प्रसार कार्यक्रम</p>				
६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प (२०२३)	अ क्र	संशोधन प्रकल्प			
		१	केळीची अधिक मिळकत, जास्त उत्पादन व गुणवत्तापूर्ण फळे मिळण्यासाठी खत मात्रा २००:४०:२०० ग्राम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रति झाड विद्राव्य खतामधून १६ सम भागात विभागून (१२.५०: २.५०: १२.५० ग्राम नत्र,स्फुरद,पालाश प्रति झाड) पंधरा दिवसाच्या अंतराने ठिबक सिंचनाद्वारे देण्याची शिफारस विदर्भाकरिता करण्यात येते			
		२	इंडो-इस्त्रायल लिंबूवर्गीय उत्पादन तंत्रज्ञान अंतर्गत मॉडेल सायट्रस नर्सरीची स्थापना			
		३	पावसावर आधारित खरीप कडधान्य हरभरा पीक पद्धती अंतर्गत मशागत पद्धतींना हरभरा पीकाचा प्रतिसाद			
		४	संसाधनांचा वापर आणि टिकाऊपणा वाढविण्यासाठी विविध पोषक स्तरांखाली बीटी कापूस आधारित पीक पद्धतीची उत्पादकता आणि अर्थशास्त्र			
		५	रंगीत कापसाची वाढ, उत्पन्न आणि गुणवत्तेवर सेंद्रिय पदार्थांचा प्रभाव अभ्यासणे			
७	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन व रोपवाटिका	खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
		१	Dhaincha	लोकल	सत्यप्रत	१०.००
		२	सोयाबीन	सुवर्ण सोया	पैदसकार सत्यप्रत	१.५० ६.५०
		३	सोयाबीन	पीडिकेव्ही अंबा	न्यूक्लिस सत्यप्रत	२.००
		४	सोयाबीन	सुवर्ण सोया	न्यूक्लिस सत्यप्रत	२.००
		५	बोरू	वसुधा	सत्यप्रत	५.००
		६	तूर	आश्लेषा	पैदसकार	३.६०
		७	तूर	बी डी एन - ७१६	प्रमाणित	९.००
		८	बोरू	ए के टी-	सत्यप्रत	१.००

		६४		
९	मुंग	ए के एम - ४	सत्यप्रत	१.२०
१०	मुंग	ग्रीन गोल्ड	सत्यप्रत	२.००
११	भुईमुंग	टॅग-२४	सत्यप्रत	०.४०
१२	हळद	पीडिकेव्ही वायेगाव	सत्यप्रत	१.००
१३	आल	माहीम	सत्यप्रत	१.००
१४	भेंडी	पीडिकेव्ही प्रगति	सत्यप्रत	०.२०
१५	मिरची	हिरकणी	सत्यप्रत	०.२०
रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३				
अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
१	ज्वारी	पिकेव्ही क्रांति	पैदासकार	१.००
२	गहू	पीडिव्हि सरदार	पैदासकार	१.२०
३	हरभरा	एकेजी ११०९ कांचन	पैदासकार	३.००
४	हरभरा	जीकी ९२१८	पैदासकार	६.८०
५	हरभरा	पिकेव्ही कबुली २	पैदासकार	१.२०
६	हरभरा	एकेजी १३०३ कनाक	पैदासकार सत्यप्रत	८.०० १.८०
७	जवस	एन १- २६०	पैदासकार	१.००
८	जवस	एन -९७	सत्यप्रत	०.५०
९	कांदा	अकोला सफेद	बल्व - सीड	०.६०
१०	कांदा	अकोला सफेद	सीड- बल्व	०.८०
११	मोहरी	टी ए एम - १०८-१	सत्यप्रत	०.५०
१२	सोयाबीन	जे एस - ९३०५	पैदासकार	-
८	गेल्या पाच वर्षात केंद्रा वरून केलेल्या/केंद्राचा सहभाग	कृषिविद्या:०३ १. राळांची (Foxtail millet) तृणधान्यामध्ये पि.डि.के.वि यशश्री वाण विकसीत		

	<p>असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारशी /उपलब्धी</p>	<p>(२०२१-२२)</p> <p>२.भुईमूग पिकामध्ये पीडीकेव्हीजी – ३३५ वाण विकसीत(२०१७)</p> <p>३.सान्वा (Barnyard millet) तृणधान्यामध्ये फुले बार्ती-1 (KOPBM-46) वाण विकसीत (२०१६)</p> <p>उद्यानविद्या: ०३</p> <p>१.यशस्वी लागवड, गुणवत्ता आणि जास्तीत जास्त उत्पन्न मिळवण्यासाठी ग्रँड नैन (G-9)या केळी जातीची विदर्भासाठी शिफारस करण्यात येते.(२०१७-१८)</p> <p>२. केळीच्या ग्रँड नैन जातीचे उच्च दर्जाचे फळ उत्पादनासाठी, काळ्या पॉलिथिलीन शीटचे आच्छादन (50 मायक्रॉन) किंवा कोरडे गवत 5 किलो/झाडाची शिफारस करण्यात येते.(२०१९-२०).</p> <p>३. अधिक निव्वळ परतावा मिळविण्यासाठी आणि निर्यातक्षम गुणवत्तेसाठी केळीच्या ग्रँड नैन जातीच्या फळांची लांबी, व्यास आणि वजन, प्रति घड 07 ते 09 हात ठेवण्याची शिफारस केली जाते.(२०२१-२२).</p>
९	<p>शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत ? या संबंधी सूचना</p>	<p>सोयाबीनच्या नवीन वाणांच्या उपलब्धतेसाठी विविध वाणांची चाचणी प्रयोग घेण्यात येत असून या भागातील इतर मुख्य पिकांच्यासुद्धा चाचणी प्रयोग घेण्यात येत आहेत.बी.टी कपाशिसोबत इतर रब्बी पिकांची योग्य फेरपालटीसाठी प्रयोग सुरु आहेत. परिसरातील संत्रा व केळी पिकासाठी केळीची/संत्रा जात तसेच लागवड तंत्रज्ञान आधारित संशोधन प्रकल्प कार्यान्वित करण्यात आला आहे. वेळोवेळी येणाऱ्या किडींचा बंदोबस्त करण्यासाठी त्याचा नियमित अभ्यास सुरु आहे. तसेच संत्रा फळगळीबाबत समितीद्वारे अभ्यास करण्यात आला असून त्यावर मार्गदर्शन करण्यात आलेले आहे. या दृष्टीने संत्रा व केळी संशोधन केंद्र प्रस्थापीत आहेत.</p>

प्रादेशिक संशोधन केंद्र , अमरावती

तपशील	कृषि संशोधन केंद्रा संबंधीची माहिती				
१. संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	प्रादेशिक संशोधन केंद्र , अमरावती				
२. स्थापना वर्ष	सन १९६९				
३. संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि सुविधा	एकूण क्षेत्र १५१.१० हेक्टर विहीर -०७, बोअरवेल -०२, शेततळे-०६ , ट्रॅक्टर -०४, कल्टीव्हेटर-०२, पेरणीमशीन -०२, बी.बी.एफ यंत्र-०१, रोटाव्हेटर-०२, थ्रेशर-०२, वीपास-०१, पट्टीपास -०३				
४. मनुष्यबळ (प्रकल्प निहाय मंजूर, सध्या भरलेली व रिक्त पदे)	अ.क्र	पद	मंजूर पद	भरलेले पद	रिक्त पद
	१	प्रमुख (प्राध्यापक कृषी वनस्पतीशात्र)	१	१	०
	२	सहयोगी प्राध्यापक (कृषी वनस्पतीशात्र)	०	१	-----
	३	सहाय्यक प्राध्यापक	५	३	२
	४	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	५	५	०
	५	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	२	०	२
	६	कृषि सहाय्यक	६	४	२
	७	शाखाधिकारी	१	१	०
	८	वरिष्ठ लिपिक	१	१	०
	९	शाखा सहाय्यक	२	०	२
	१०	वाहन चालक	२	०	२
	११	कनिष्ठ यांत्रिक	१	०	१
	१२	परिचर	२	१	१
	१३	चौकीदार	२	१	१
	१४	प्रक्षेत्र सहाय्यक	४	०	४
	१५	सुतार	१	१	०
	१६	मजूर	५५	११	४४
	एकूण		९०	२९	६१
५. संशोधन केंद्राचा मुळ उद्देश व त्यात नंतर झालेला बदल	केंद्राची सुरुवात सन १९५३मध्ये सामुदायिक विकास कार्यक्रमांतर्गत प्रायोगिक फार्म म्हणून करण्यात आली. नंतरकापूस, ज्वारी, भुईमूग इत्यादी पिकांवर व काही संशोधन योजना ICAR, नवी दिल्ली यांनी सुरू केल्या. सन १९५८ मध्येया योजना एकत्र करून कापूस, तेलबिया आणि बाजरी (PIRRCOM) वरील प्रादेशिक संशोधनाच्या गहनतेसाठी प्रकल्प तयार करण्यात आला.जो सन १९६५मध्ये राज्याच्या कृषी विभागाकडे सुपूर्द होईपर्यंत चालू राहिला. नंतर हे प्रकल्प राज्याकडे हस्तांतरित करण्यात आली.सन १९६८मध्ये कृषी				

	<p>विद्यापीठ आणि त्यानंतर सन १९६९ मध्ये डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ, अकोला यांना देण्यात आला .सन १९६९ ते २००१ कापूस, तेलबिया आणि बाजरी (PIRRCOM) सोबत विजोत्पादन कार्यक्रम घेण्यात आले. सन २००२ पासून २००४ पर्यंत ऐच्छिक सोयाबीन संशोधन केंद्र वविजोत्पादन कार्यक्रम घेण्यात येत होते. सन २००४ ते २००९ पर्यंत AICRP चे सोयाबीन संशोधनाचे उपकेंद्र राहिले आहे. सन २००९ मध्येप्रादेशिक संशोधन केंद्र,अमरावती येथे अ.भा.स.सं. (AICRP) प्रकल्पाचे सोयाबीन संशोधनाचे मुख्यकेंद्र म्हणून मान्यता प्राप्त झाली आहे. सध्यपरीस्थिती मध्ये सोयाबीन संशोधन, विजोत्पादन व नवीन वाण विकसित करण्याचे कार्य चालू आहे .</p> <p>केंद्रावर चालू असलेले सोयाबीन संशोधन कार्यक्रम</p> <ol style="list-style-type: none"> १. वनस्पतीशास्त्र चाचणी प्रयोग - २४ २. कृषिविद्या चाचणी प्रयोग - ११ ३. वनस्पतीरोगशास्त्र चाचणी प्रयोग - १६ ४. कीटकशास्त्र चाचणी प्रयोग - १३ ५. इतर पिकांचे विद्यापीठचाचणी प्रयोग - १४ 																																			
<p>६. पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प</p>	<p>पूर्ण झालेले - भाभा अणु संशोधन केन्द्र , मुंबई ताफळ संशोधन केंद्राच्या अधिकृत मान्यतेकरीता प्रस्ताव शासनाकडे प्रस्तावीत आहे.</p>																																			
<p>६. केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. विजोत्पादन,रोपवाटिका इ.</p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">विजोत्पादन (रब्बी)</th> <th colspan="2" style="text-align: center;">विजोत्पादन(खरीप)</th> </tr> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">सन २२-२३</th> <th colspan="2" style="text-align: center;">सन २३-२४</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">हरभरा</td> <td style="text-align: center;">२२.०० हेक्टर Br</td> <td rowspan="5" style="text-align: center;">सोयाबीन (पेरणी चालू आहे)</td> <td style="text-align: center;">५५.८० हेक्टरN/Br</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">७.६० हेक्टर TF</td> <td style="text-align: center;">३.७५ हेक्टर TF</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">गहू</td> <td style="text-align: center;">०.४० हेक्टर TF</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">जवस</td> <td style="text-align: center;">१.०० हेक्टर Br</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">कांदा</td> <td style="text-align: center;">२.०० हेक्टर (B-S) ०.४० हेक्टर (S-B)</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">मोहरी</td> <td style="text-align: center;">१.४० हेक्टर TF</td> <td style="text-align: center;">एकूण</td> <td style="text-align: center;">५९.५५ हेक्टर</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">एकूण</td> <td style="text-align: center;">३४.८० हेक्टर</td> <td style="text-align: center;">रोप वाटिका नर्सरीक्षेत्र</td> <td style="text-align: center;">उपलब्ध रोपे मोसंबी -३१६८ लिंगू-२००० संत्रा -८३७ १.५५ हेक्टर</td> </tr> </tbody> </table>				विजोत्पादन (रब्बी)		विजोत्पादन(खरीप)		सन २२-२३		सन २३-२४		हरभरा	२२.०० हेक्टर Br	सोयाबीन (पेरणी चालू आहे)	५५.८० हेक्टरN/Br		७.६० हेक्टर TF	३.७५ हेक्टर TF	गहू	०.४० हेक्टर TF		जवस	१.०० हेक्टर Br		कांदा	२.०० हेक्टर (B-S) ०.४० हेक्टर (S-B)		मोहरी	१.४० हेक्टर TF	एकूण	५९.५५ हेक्टर	एकूण	३४.८० हेक्टर	रोप वाटिका नर्सरीक्षेत्र	उपलब्ध रोपे मोसंबी -३१६८ लिंगू-२००० संत्रा -८३७ १.५५ हेक्टर
विजोत्पादन (रब्बी)		विजोत्पादन(खरीप)																																		
सन २२-२३		सन २३-२४																																		
हरभरा	२२.०० हेक्टर Br	सोयाबीन (पेरणी चालू आहे)	५५.८० हेक्टरN/Br																																	
	७.६० हेक्टर TF		३.७५ हेक्टर TF																																	
गहू	०.४० हेक्टर TF																																			
जवस	१.०० हेक्टर Br																																			
कांदा	२.०० हेक्टर (B-S) ०.४० हेक्टर (S-B)																																			
मोहरी	१.४० हेक्टर TF	एकूण	५९.५५ हेक्टर																																	
एकूण	३४.८० हेक्टर	रोप वाटिका नर्सरीक्षेत्र	उपलब्ध रोपे मोसंबी -३१६८ लिंगू-२००० संत्रा -८३७ १.५५ हेक्टर																																	

	फळवाग लागवड खालील क्षेत्र		मोसंबी	०.३० हेक्टर	
			चिक्कू	१.०० हेक्टर	
			निंबू	१.५० हेक्टर	
			संत्रा	३.०० हेक्टर	
			पेरू	२.४५ हेक्टर	
			सीताफळ	४.५० हेक्टर	
			सीताफळ व इतर	१७.०० हेक्टर	
			एकूण	३१.३० हेक्टर	
केंद्राने मागील पाचवर्षात सोयाबीनचे प्रसारित केलेले वाण (०४)					
	वाण	पीडीकेव्ही येलो गोल्ड (एएमएस १००१)	सुवर्ण सोया (एएमएस-एमबी ५-१८)	पीडीकेव्ही पुर्वा (एएमएस ०१४-१)	पीडीकेव्ही अंबा (एएमएस १००-३९)
	प्रसारण वर्ष	२०१८	२०१९	२०२०	२०२१
	अधिसूचना वर्ष	२०१९	२०२१	२०२१	२०२१
	लागवडीसाठी शिफारशीत क्षेत्र	महाराष्ट्र	महाराष्ट्र व मध्य भारत	पूर्व भारत	महाराष्ट्र व मध्य भारत
केंद्राच्यामागील पाचवर्षात राष्ट्रीय पातळीवरील शिफारशी (०४)					
<ul style="list-style-type: none"> सोयाबीन पिकाचे जास्त उत्पादन व आर्थिक उत्पन्नासाठी सोयाबीनची पेरणी ४५ x १० से .मी .अंतरावर करावी दुष्काळ निर्मुलनासाठी सोयाबीन पिकावर पेरणी नंतर २०-२५ तसेच ५०-५५ दिवसांनी ७५० पीपीएम /हेक्टर तीव्रतेचा थायो युरियाची फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे . सोयाबीनच्या सतत पिक पद्धतीमध्ये मका पिकाचा समावेश केल्यास फायदेशीर ठरते <p>सोयाबीनच्या किमान व पारंपारिक मशागतीय पद्धतीमध्ये विशेष लक्षणीय फरक नसल्यामुळे लाभ खर्च गुणोत्तराच्या आधारावर किमान मशागतीची शिफारस केली जाते.</p>					
केंद्राच्यामागील पाचवर्षात राज्य पातळीवरील शिफारशी (०३)					
<p>A. सोयाबीन पिकामध्ये जास्त उत्पादन आणि आर्थिक उत्पन्न मिळविण्यासाठी, नायट्रोबेन्झिन २०% @ ५०० पीपीएम (२.५ मिली/लिटर पाणी) फुलांच्या सुरुवातीच्या टप्प्यावर फवारण्याची शिफारस केली जाते.</p> <p>B. विदर्भातील मध्यम खोल काळया जमिनीत सोयाबीनच्या पीडीकेव्ही येलो गोल्ड, सुवर्णसोया व पीडीकेव्ही अंबा या वाणापासून अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी टोकन पद्धतीने ४५ x १० सेंटीमीटर अंतरावर पेरणी करण्याची शिफारस</p>					

	<p>करण्यात येत आहे.</p> <p>C. विदर्भातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत सोयाबीनच्या पीडीकेव्ही येलो गोल्ड, सुवर्णसोया व पीडीकेव्ही अंबा या वाणापासून अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी ६२.५ किलो बियाणे प्रती हेक्टरी (कमीतकमी ७० टक्के उगवणशक्तीचे) पेरणी करिता वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.</p>
<p>९. शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत ? या संबंधी सूचना</p>	<ul style="list-style-type: none"> • सोयाबीनच्या अधिक उत्पादनासोबत कमी कालावधीतपरिपक्व होणारे, पावसाचा दीर्घ खंड, अति पाऊस, वाढते तापमान यामध्ये तग धरणाऱ्या, कीड व रोगास प्रतिकारक, कुनिट्रिन अवरोधकमुक्त, यांत्रिक कापणीसाठी योग्य तसेच चांगली बियाणे उगवणक्षमते करिता वाणांचा विकासकरणे गरजेचे आहे. • मान्सून उशिरा येत असल्यामुळे पेरणीस विलंब होत आहे त्याकरिता विलंबाने येणाऱ्या मान्सून वर आधारित पीक पद्धती मध्ये बदल घडवणेखोडमाशी च्या वाढत्या प्रादुर्भावासोबतच तणांचा बंदोबस्त करण्यासाठी विविध तणनाशक व कीडनाशक यांचा संयुक्तपणे वापर करण्यासाठी अभ्यास करणे.

पानवेली संशोधन केंद्र, दिवठाणा, ता. अकोट, जि. अकोला

अ.क्र.	तपशील	कृषी संशोधन केंद्रासंबंधीची माहिती				
०१	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	पानवेली संशोधन केंद्र, दिवठाणा पोस्ट चंडिकापुर ता. अकोट जिल्हा अकोला				
०२	स्थापना वर्ष	१९८९				
०३	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	३.२० हेक्टर, कुपनलिका उपलब्ध				
०४	मनुष्यबळ	पद	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	
		वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	०१	००	०१	
		कृषि सहाय्यक	०१	००	०१	
		प्र.परिचर	०१	०१	००	
		ग्रेड 1	०१	००	०१	
		एकूण	०४	०१	०३	
०५	संशोधन केंद्राचा मुळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल	पानवेलीच्या मातृवृक्षाचे संवर्धन करणे, पानवेलीचे क्षेत्र वाढविणे				
०६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	-				
०७	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका	खरीफ २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
		1	भुईमुंग	पीडिकेव्ही जी	पैदासकार	१.००
०८	गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या / केंद्राचा सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारसी /उपलब्धी	वनस्पती विकृती शास्त्र प्रयोगशाळा				
०९	शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत ? या संबंधी सुचना	पानवेली व पान पिंपरी पिकाचे अधिक उत्पादन देणारे व कीड रोगाला प्रतिकारक असलेले वाण शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देणे गरजेचे आहे.				

मध्यवर्ती संशोधन केंद्र, अकोला

अ.क्र.	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रा संबंधीची माहिती			
१.	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	मध्यवर्ती संशोधन केंद्र, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला			
२.	स्थापना वर्ष	१९७१			
३.	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	एकूण क्षेत्र	:	११३१.१० हे.	
		पेरणी योग्य क्षेत्र	:	४३१.८० हे.	
		इतर मुलभूत सुविधा	:		
		कर्मशाळा	:	०१	
		दाब तंत्रावर आधारित ठिबक सिंचन- ८० हे	:	(१६ वर्षांपासून कार्यान्वित नाही)	
		उपसासिंचन योजना	:	०२ (नादुरुस्त)	
		साठा तलाव	:	०२	
		विहीरी (हंगामी ओलीत)	:	१५	
		शेत तळे	:	११ + ७ (काम सुरु आहे)	
		ट्रॅक्टर	:	१२ (०५ नादुरुस्त)	
		ट्रेलर	:	०९ (०६ नादुरुस्त)	
		टॅंकर	:	०३ (०२ नादुरुस्त)	
		जेसीबी मशीन	:	०१ (१४ वर्ष जुने)	
		न्युमॅटीक प्लॅन्टर (पेरणी यंत्र)	:	०२ (१ नादुरुस्त)	
		बुम स्प्रेअर (फवारणी यंत्र)	:	२	
		स्लॅंषर	:	०२ (१ नादुरुस्त)	
		सोयाबीन पेरणी यंत्र	:	०२	
		बी बी एफ मार्कर	:	०४	
		कम्बार्डन हार्वेस्टर	:	०२ (नादुरुस्त)	
		खत पसरवीणे यंत्र	:	०१	
४.	मनुष्य बळ (प्रकल्प निहाय मजूर, सद्या भरलेले व रिक्त पदे)	पद नाम	मंजूर पदे	रिक्त पदे	प्रत्यक्ष कामां करिता मनुष्य बळ (Physical working)
		प्राध्यापक तथा संचालक	०१	०१	०१
		सहयोगी प्राध्यापक तथा उपसंचालक	०२	००	०२
		उपसंचालक (उद्यानविद्या)	००	०१	०१
		सहायक प्राध्यापक	०३	०२	०१
		वरिष्ठ संशोधन सहायक	०७	०३	०४
		कनिष्ठ संशोधन सहायक	०४	०३	०१
		कृषि सहायक	१३	००	१५
		शाखा अधिकारी	०२	०१	०१
		शाखा सहायक	०१	०१	
		वरिष्ठ लिपिक	०३	०२	०१

		कनिष्ठ लिपिक	०६	०६	
		अनुरेखक	०१	००	०१
		कर्मशाळा पर्यवक्षक	०१	०१	
		वेल्डर	०१	०१	
		लोहार	०१	०१	
		मदतनीस	०१	०१	
		कनिष्ठ मेकॅनिक	०१	०१	
		चालक	०४	०४	
		परिचर	०२	०२	
		प्रक्षेत्र सहायक	३९	३८	०१
		ग्रेड १ मजूर / चौकीदार	१३	०९	०४
		सफाई कामगार	०१	०१	
		प्रयोगशाळा परीचर	०१	०१	
		अनुरेखक	०१	००	०१
		कर्मशाळा पर्यवक्षक	०१	०१	
		वेल्डर	०१	०१	
		लोहार	०१	०१	
		मदतनीस	०१	०१	
		कनिष्ठ मेकॅनिक	०१	०१	
		चालक	०४	०४	
		परिचर	०२	०२	
		प्रक्षेत्र सहायक	३९	३८	०१
		ग्रेड १ मजूर / चौकीदार	१३	०९	०४
		सफाई कामगार	०१	०१	
		प्रयोगशाळा परीचर	०१	०१	
		एकूण	१०८	८०	३३
०५	संशोधन केंद्राचा मुळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल	<ol style="list-style-type: none"> विविध दर्जाचे बियाणे उत्पादन कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करणे उदा. मुलभूत, पैदासकार, पायाभूत, 1984 पासून प्रमाणित आणि सत्यप्रत. पीक उत्पादन तंत्रज्ञानाचे प्रात्यक्षिक घेणे. विविध पिकांचे वाण प्रात्यक्षिक घेणे. विद्यापीठाच्या विविध संशोधन युनिट्स/विभागांना पायाभूत सुविधा पुरविणे. विद्यापीठातील महत्वाच्या उपक्रमांमध्ये सहभाग घेणे (शिवारफेरी, कृषि प्रदर्शन आणि दीक्षांत समारंभ इ.) शासन निर्णयानुसार सन २०२१ पासून पायाभूत बियाणाचा बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्यात येत नाही. 			
०६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	निरंक			

०७	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. विजोत्पादन, रोपवाटीका ई.	खरीप विजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
		१.	ज्वारी	ए के आर ४५६	पैदासकार	०.२०
		२.	ज्वारी	पीडिकेव्ही कल्याणी	पैदासकार	०.२०
		३.	ज्वारी	एम ३० ए x बी	पैदासकार	०.२०
		४.	सुधारित कापूस	ए के एच ०८१ (नोन बीटी)	पैदासकार	०.५०
		५.	सुधारित कापूस	पिकेव्ही रजत (नोन बीटी)	पैदासकार	०.१०
		६.	सुधारित कापूस	सुवर्ण शुभ्र	पैदासकार सत्यप्रत	०.५० २.००
		७.	तीळ	ए के टी-१०१	पैदासकार सत्यप्रत	०.५० १.००
		८.	तीळ	ए के टी-६४	पैदासकार सत्यप्रत	०.१० १.००
		९.	तीळ	पिकेव्ही एन टी- ११	पैदासकार सत्यप्रत	०.५० १.००
		१०.	सोयाबीन	पीडिकेव्ही अंबा	पैदासकार सत्यप्रत	३५.०० १५.००
		११.	सोयाबीन	सुवर्ण सोया	पैदासकार सत्यप्रत	२५.०० १२.००
		१२.	सोयाबीन	येलो गोल्ड	पैदासकार सत्यप्रत	२०.०० १२.००
		१३.	सोयाबीन	जे एस ३३५	पैदासकार	५.००
		१४.	सोयाबीन	जे एस ९३०५	पैदासकार	१५.००
		१५.	सोयाबीन	एम ए यू एस - १५८	पैदासकार	२.००
१६.	सोयाबीन	एम ए यू एस - १६२	पैदासकार	२.००		
१७.	मुंग	कोपरगाव	पैदासकार सत्यप्रत	१.०० १.००		

१८.	मुंग	पिकेव्ही एम - ८८०२	पैदासकार	१.००
१९.	मुंग	पिकेव्ही ए के एम -४	पैदासकार प्रमाणित	२.०० ५.००
२०.	मुंग	बी एम - २००३-२	प्रमाणित	१५.००
२१.	मुंग	पिकेव्ही ग्रीन गोल्ड	प्रमाणित सत्यप्रत	१५.०० २.००
२२.	उडीद	टी ए यु-१	पैदासकार प्रमाणित	३.०० ००
२३.	उडीद	ए के यू -१५	पैदासकार सत्यप्रत	१.०० १.००
२४.	उडीद	पीडिकेव्ही ब्लॅक गोल्ड	पैदासकार प्रमाणित	२.०० १०.००
२५.	तूर	पीडिकेव्ही आक्षेपा	पैदासकार	२.००
२६.	तूर	आय सी पी एल ८७११९	पैदासकार	१.००
२७.	तूर	पीडिकेव्ही तारा	पैदासकार सत्यप्रत	२.०० ५.००

रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३

अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
१	करडी	पिकेव्ही पिंग	पैदासकार सत्यप्रत	२.५० ६.००
२	करडी	ए के एस - २०७	पैदासकार सत्यप्रत	२.०० ४७.००
३	ज्वारी	पीकेव्ही क्रांति	पैदासकार	३.००
४	ज्वारी	टीएकेपी एस -५	पैदासकार	१.००
५	हरभरा	जाकी- ९२१८	पैदासकार सत्यप्रत	४८.३० ५.००
६	हरभरा	पीकेव्ही काबुली-२	पैदासकार	२.००
७	हरभरा	पीडिकेव्ही कांचन	पैदासकार सत्यप्रत	३४.०० ०.००
८	हरभरा	पीडिकेव्ही कनक	पैदासकार सत्यप्रत	१२.०० २.००
९	सोयाबीन	पीडिकेव्ही अंबा	पैदासकार	०.००
१०	सोयाबीन	सुवर्ण सोया	पैदासकार	०.००
११	सोयाबीन	जे एस -	पैदासकार	५.००

			१३०५		
		१२	मोहरी	टी ए एम - १०८-१	सत्यप्रत ७.५०
		१३	गहू	ए के ए डब्लु- ४६२७	पैदासकार १.००
		१४	जीरा	ए ए -१	सत्यप्रत ०.००
		१५	जवस	एन एल - २६०	सत्यप्रत १.७०
		<p>फळझाडे खालील क्षेत्र : १२३.०५ नवीन फळझाडे लागवड कार्यक्रम ठिबक सिंचन प्रणाली सह फळझाडे लागवडी खालील एकूण क्षेत्र : १६.५० हे. स्वयंचलित ठिबक सिंचन प्रणाली सह संत्रा वर्गीय फळझाडांची प्रस्तावित लागवड क्षेत्र : १८.०० हे.</p>			
०८	<p>गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या / केंद्राचा सहभाग असलेल्या महत्वाच्या शिफारसी / उपलब्धी</p>	<ol style="list-style-type: none"> मागील पाच वर्षात ओलिताखालील क्षेत्र वाढविणे, जमिनीतील पाण्याची पातळी वाढविणे तसेच जुन्या विहिरी व कुपनलीकांचे पुनर्भरण होण्याच्या दृष्टीने विविध विभागांवर नवीन ८शेत तलाव केले आणि १०जुन्या शेततलावांचे खोलीकरण व रुंदीकरण केले. यामुळे संरक्षित ओलिताखालील क्षेत्र वाढले तसेच उत्पन्न सुद्धा वाढले. वाशीम रोड व शिवर विभागावर सिंचन सुविधेकरिता पाईप लाईन करण्यात आली. जंगली जनावरे तसेच ईतर गुरेढोरांपासून पिकाचे संरक्षणासाठी एकूण ७ कि.मी.लांबीचे सीमेवर सिमेंट-कोंक्रीट ची भिंत बांधणीचे काम सुरु असून त्यापैकी ४.५ कि.मी. भिंतीचे काम पूर्ण झाले व २.५ कि. मी. भिंतीचे काम सुरु आहे. विभागाच्या आतील सीमेवर २.२ कि.मी. सौर ऊर्जेवरील ताराचे कुंपण केले तसेच १.६ कि.मी. लेजर वायर व जाळीचे कुंपण केले. काही विभागांच्या सीमेवर जंगली जनावरे तसेच ईतर गुरेढोरांपासून पिकाचे संरक्षणासाठी १.६ कि.मी. चर खोदण्यात आली. विभागावर १६.५० हे. क्षेत्रावर नवीन फळझाडे लागवड करण्यात आली. 			
०९	<p>शेतकऱ्यांच्या सद्याच्या आणि भाविण्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत? या संबंधी सूचना</p>	<p>शेतकऱ्यांची उच्च दर्जाचे बियाण्याची गरज भागविण्याकरिता ब्रिजोत्पादन कार्यक्रमाला महत्व देऊन वन्यप्राण्यांपासून पिक संरक्षणावर अधिक लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक वाटते.</p>			

कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ

अ.क्र.	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रा संबंधीची माहिती																																																																																
१.	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	कृषि संशोधन केंद्र, वाघापूर रोड, ता. जि. यवतमाळ ४४५००१																																																																																
२.	स्थापना वर्ष	१९२०																																																																																
३.	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	<p>९.७५ हेक्टर</p> <p>जमिनीचे विवरण :</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;">अ.क्र.</th> <th style="width: 90%;">जमीन वापर</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१.</td> <td>बिजोत्पादन क्षेत्र</td> </tr> <tr> <td>२.</td> <td>संशोधन प्रयोग</td> </tr> <tr> <td>३.</td> <td>मातृवृक्ष आणि फळरोप वाटिका</td> </tr> <tr> <td>४.</td> <td>शेत बांध , रोड, नाला, कार्यालय, गोडाऊन व झुडूप क्षेत्र</td> </tr> <tr> <td></td> <td>एकूण क्षेत्र</td> </tr> </tbody> </table> <p>सुविधा :</p> <p>१. सिंचन क्षेत्र : खरीप ६.५५ हे, रब्बी ३.५० हे आणि उन्हाळी १.५० हे</p> <p>२. कुंपण व्यवस्था : ५.५० हे</p>	अ.क्र.	जमीन वापर	१.	बिजोत्पादन क्षेत्र	२.	संशोधन प्रयोग	३.	मातृवृक्ष आणि फळरोप वाटिका	४.	शेत बांध , रोड, नाला, कार्यालय, गोडाऊन व झुडूप क्षेत्र		एकूण क्षेत्र																																																																				
अ.क्र.	जमीन वापर																																																																																	
१.	बिजोत्पादन क्षेत्र																																																																																	
२.	संशोधन प्रयोग																																																																																	
३.	मातृवृक्ष आणि फळरोप वाटिका																																																																																	
४.	शेत बांध , रोड, नाला, कार्यालय, गोडाऊन व झुडूप क्षेत्र																																																																																	
	एकूण क्षेत्र																																																																																	
४.	मनुष्यबळ (प्रकल्प निहाय मंजूर, सध्या भरलेली आणि रिक्त पदे)	<p>कृषि संशोधन केंद्र यवतमाळ (आकृतीबंध नुसार, NON Plan योजना) स्थापना १९२०</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 10%;">अ.क्र.</th> <th style="width: 50%;">पदाचे नाव</th> <th style="width: 10%;">मंजूर पदे</th> <th style="width: 10%;">भरलेली पदे</th> <th style="width: 10%;">रिक्त पदे</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१.</td> <td>प्राध्यापक / सहयोगी संशोधन संचालक</td> <td>०१</td> <td>०१</td> <td>००</td> </tr> <tr> <td>२.</td> <td>सहयोगी प्राध्यापक</td> <td>०२</td> <td>०२</td> <td>०२</td> </tr> <tr> <td>३.</td> <td>सहायक प्राध्यापक</td> <td>०६</td> <td>०२*</td> <td>०४</td> </tr> <tr> <td>४.</td> <td>वरिष्ठ संशोधन सहायक</td> <td>०३</td> <td>०२</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>५.</td> <td>कनिष्ठ संशोधन सहायक</td> <td>०३</td> <td>००</td> <td>०३</td> </tr> <tr> <td>६.</td> <td>शाखाधिकारी</td> <td>०१</td> <td>०१</td> <td>००</td> </tr> <tr> <td>७.</td> <td>लघु टंकलेखक</td> <td>०१</td> <td>००</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>८.</td> <td>कृषि सहायक</td> <td>०४</td> <td>०४*</td> <td>००</td> </tr> <tr> <td>९.</td> <td>शाखा सहायक</td> <td>०१</td> <td>०१*</td> <td>००</td> </tr> <tr> <td>१०.</td> <td>वाहन चालक</td> <td>०२</td> <td>००</td> <td>०२</td> </tr> <tr> <td>११.</td> <td>प्रयोगशाळा सहायक</td> <td>०१</td> <td>००</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>१२.</td> <td>परिचर</td> <td>०१</td> <td>००</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>१३.</td> <td>प्रक्षेत्र सहायक</td> <td>०१</td> <td>००</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>१४.</td> <td>ग्रेड - मजूर</td> <td>१८</td> <td>०१</td> <td>१७</td> </tr> <tr> <td></td> <td>एकूण</td> <td>४५</td> <td>१२</td> <td>३३</td> </tr> </tbody> </table>	अ.क्र.	पदाचे नाव	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	१.	प्राध्यापक / सहयोगी संशोधन संचालक	०१	०१	००	२.	सहयोगी प्राध्यापक	०२	०२	०२	३.	सहायक प्राध्यापक	०६	०२*	०४	४.	वरिष्ठ संशोधन सहायक	०३	०२	०१	५.	कनिष्ठ संशोधन सहायक	०३	००	०३	६.	शाखाधिकारी	०१	०१	००	७.	लघु टंकलेखक	०१	००	०१	८.	कृषि सहायक	०४	०४*	००	९.	शाखा सहायक	०१	०१*	००	१०.	वाहन चालक	०२	००	०२	११.	प्रयोगशाळा सहायक	०१	००	०१	१२.	परिचर	०१	००	०१	१३.	प्रक्षेत्र सहायक	०१	००	०१	१४.	ग्रेड - मजूर	१८	०१	१७		एकूण	४५	१२	३३
अ.क्र.	पदाचे नाव	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे																																																																														
१.	प्राध्यापक / सहयोगी संशोधन संचालक	०१	०१	००																																																																														
२.	सहयोगी प्राध्यापक	०२	०२	०२																																																																														
३.	सहायक प्राध्यापक	०६	०२*	०४																																																																														
४.	वरिष्ठ संशोधन सहायक	०३	०२	०१																																																																														
५.	कनिष्ठ संशोधन सहायक	०३	००	०३																																																																														
६.	शाखाधिकारी	०१	०१	००																																																																														
७.	लघु टंकलेखक	०१	००	०१																																																																														
८.	कृषि सहायक	०४	०४*	००																																																																														
९.	शाखा सहायक	०१	०१*	००																																																																														
१०.	वाहन चालक	०२	००	०२																																																																														
११.	प्रयोगशाळा सहायक	०१	००	०१																																																																														
१२.	परिचर	०१	००	०१																																																																														
१३.	प्रक्षेत्र सहायक	०१	००	०१																																																																														
१४.	ग्रेड - मजूर	१८	०१	१७																																																																														
	एकूण	४५	१२	३३																																																																														

		विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ (प्रशासकीय व तांत्रिक बाबी नुसार) स्थापना १९९०		
		अ.क्र.	पदाचे नाव	सध्या भरलेली पदे
		१.	प्राध्यापक / सहयोगी संशोधन संचालक	०१
		२.	सहायक प्राध्यापक	०२*
		३.	शाखाधिकारी	०१
		४.	शाखा सहायक	०१*
			एकूण	०५
५.	संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश व त्यात नंतर झालेला बदल	<p>अ) कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ कापूस, तूर, ज्वारी, मुग, उडीद, मका, हरभरा, गहू या पिकांवर संशोधन आणि सदर पिकांचे विविध बहुस्थानीय संशोधन प्रयोग राबविणे. उपरोक्त पिकांच्या जननद्रव्यांची स्थानिक वातावरणाशी अनुकूलता तपासणी करणे. यासोबतच विविध पिकांचे वनस्पतीशास्त्र, कृषिविद्या आणि कृषि किटकशास्त्र विषयक संशोधन प्रयोग राबविणे. सोयाबीन, तूर, ज्वारी, उडीद, भुईमुग, हरभरा, जवस, उ. भुईमुग, उ. मुग इ. पिकांचे पैदासकार व सत्यप्रत बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविणे.</p> <p>ब) विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ सन १९२० नंतर कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ केंद्राचे अस्तित्व कायम ठेऊन 'विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, ची स्थापना यवतमाळ येथे सन १९९० मध्ये झाली. विविध पिकांचे वनस्पतीशास्त्र, कृषिविद्या आणि कृषि किटकशास्त्र, कृषि विस्तार शिक्षण, अर्थशास्त्र आणि कृषि अभियांत्रिकी इ. शास्त्रज्ञांच्या उपलब्धतेनुसार स्थानिक गरजेनुसार सोयाबीन, तूर, ज्वारी, उडीद, भुईमुग, हरभरा, उ. भुईमुग, उ. मुग इ. पिकांच्या जननद्रव्यांची स्थानिक वातावरणाशी अनुकूलता तपासणी करून वाण प्रसारित करणे. विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ अंतर्गत नाध्य विदर्भ विभागातील संशोधन केंद्रांचे कार्य प्रभावीपणे पार पाडण्यासाठी नियंत्रण कार्यालय व विभागीय कृषि संशोधन केंद्र प्रमुख म्हणून 'सहयोगी संशोधन संचालक' हे नियंत्रण अधिकारी म्हणून कार्य पार पाडणे मध्य विदर्भ विभागातील संशोधन व विस्तार (कृषिविभाग) यामधील योग्य समन्वय राखणे.</p>		
६.	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	<p>अ) पूर्ण झालेले संशोधन प्रकल्प विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ अंतर्गत NATP, RCPS-५, Watershed Management, ToT, RKVY प्रात्यक्षिक इ. प्रकल्प यशस्वीपणे राबविलेले आहेत. तसेच कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ येथे खालील प्रकल्प यशस्वीपणे राबविण्यात आलेले आहेत. १. अद्यावत फळरोपवाटिका प्रकल्प (रु. ४२.५५ लक्ष) उन्हाळी भुईमुग पिकातील पिवळेपणा रोखण्यासाठी तंत्रज्ञान प्रमाणीकरण करणे संशोधन प्रकल्प (रु.५.०० लक्ष)</p> <p>ब) कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प</p>		

		<p>यवतमाळ जिल्ह्यामध्ये मिलेट् जनजागृतीसाठी प्रात्यक्षिक प्रकल्प (३.० लक्ष)</p> <p>गाजर गवत निर्मुलनासाठी झायागोग्रामा किडींची पैदास करून या विभागासाठी किड प्रसारण कालावधी निश्चिती करण प्रकल्प (रु. ३३.०२ लक्ष निधी प्रतीक्षेत)</p>																																																																				
७.	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका इ.	<p>संशोधन केंद्रावर खालील प्रमाणे पैदासकार बियाणे बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्यात येतो.</p> <p>खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>पिक</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्रफळ (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>सोयाबीन</td> <td>जे.एस. - ९३०५</td> <td>पैदासकार</td> <td>१.५०</td> </tr> <tr> <td>सोयाबीन</td> <td>पीडीकेव्ही आंबा</td> <td>पैदासकार</td> <td>०.६०</td> </tr> <tr> <td>भुईमुग</td> <td>टी.ए.जी.-२४</td> <td>पैदासकार</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>तूर</td> <td>पिकेव्ही तारा</td> <td>पैदासकार</td> <td>०.५०</td> </tr> <tr> <td>हळद</td> <td>पीडीकेव्ही वायगाव</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.२०</td> </tr> <tr> <td>उडीद</td> <td>पीडीकेव्ही ब्लॅक गोल्ड</td> <td>पैदासकार</td> <td>२.००</td> </tr> <tr> <td>ज्वारी</td> <td>पीडीकेव्ही कल्याणी</td> <td>पैदासकार</td> <td>०.५०</td> </tr> <tr> <td>बोरू</td> <td>के -१२</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>धेंच्या</td> <td>लोकल</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>.६७</td> </tr> </tbody> </table> <p>रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>पिक</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्रफळ (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>हरभरा</td> <td>जाकी -९२१८</td> <td>पैदासकार</td> <td>२.००</td> </tr> <tr> <td>हरभरा</td> <td>पीडीकेव्ही कांचन</td> <td>पैदासकार</td> <td>२.००</td> </tr> <tr> <td>जवस</td> <td>एन एल -२६०</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.५०</td> </tr> </tbody> </table> <p>उन्हाळी बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>पिक</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्रफळ (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>उ. भुईमुग</td> <td>टी.ए.जी.-२४</td> <td>पैदासकार</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>उ.मुग</td> <td>पुसा वैशाखी</td> <td>पैदासकार</td> <td>०.५०</td> </tr> </tbody> </table> <p>२. रोपवाटिका (२०२२)</p> <ul style="list-style-type: none"> संशोधन केंद्रावर "अद्यावत फळरोपवाटिका प्रकल्प" सुरु असून या अंतर्गत सीताफळ, पेरू आणि आंबा पिकांचे मातृवृक्ष विकसित केले असून लिंबू (पीडीकेव्ही लाईम) जातीची ३०० रोपे आणि सीताफळ पिकाचे ५०० रूटस्टॉक उपलब्ध आहेत. 	पिक	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)	सोयाबीन	जे.एस. - ९३०५	पैदासकार	१.५०	सोयाबीन	पीडीकेव्ही आंबा	पैदासकार	०.६०	भुईमुग	टी.ए.जी.-२४	पैदासकार	१.००	तूर	पिकेव्ही तारा	पैदासकार	०.५०	हळद	पीडीकेव्ही वायगाव	सत्यप्रत	०.२०	उडीद	पीडीकेव्ही ब्लॅक गोल्ड	पैदासकार	२.००	ज्वारी	पीडीकेव्ही कल्याणी	पैदासकार	०.५०	बोरू	के -१२	सत्यप्रत	१.००	धेंच्या	लोकल	सत्यप्रत	.६७	पिक	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)	हरभरा	जाकी -९२१८	पैदासकार	२.००	हरभरा	पीडीकेव्ही कांचन	पैदासकार	२.००	जवस	एन एल -२६०	सत्यप्रत	०.५०	पिक	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)	उ. भुईमुग	टी.ए.जी.-२४	पैदासकार	१.००	उ.मुग	पुसा वैशाखी	पैदासकार	०.५०
पिक	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)																																																																			
सोयाबीन	जे.एस. - ९३०५	पैदासकार	१.५०																																																																			
सोयाबीन	पीडीकेव्ही आंबा	पैदासकार	०.६०																																																																			
भुईमुग	टी.ए.जी.-२४	पैदासकार	१.००																																																																			
तूर	पिकेव्ही तारा	पैदासकार	०.५०																																																																			
हळद	पीडीकेव्ही वायगाव	सत्यप्रत	०.२०																																																																			
उडीद	पीडीकेव्ही ब्लॅक गोल्ड	पैदासकार	२.००																																																																			
ज्वारी	पीडीकेव्ही कल्याणी	पैदासकार	०.५०																																																																			
बोरू	के -१२	सत्यप्रत	१.००																																																																			
धेंच्या	लोकल	सत्यप्रत	.६७																																																																			
पिक	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)																																																																			
हरभरा	जाकी -९२१८	पैदासकार	२.००																																																																			
हरभरा	पीडीकेव्ही कांचन	पैदासकार	२.००																																																																			
जवस	एन एल -२६०	सत्यप्रत	०.५०																																																																			
पिक	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)																																																																			
उ. भुईमुग	टी.ए.जी.-२४	पैदासकार	१.००																																																																			
उ.मुग	पुसा वैशाखी	पैदासकार	०.५०																																																																			

८.	<p>गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या / केंद्राचा सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारसी / उपलब्धी</p>	<p>विभागिय कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ अंतर्गत शेतकरी उपयोगी अनेक संशोधन शिफारसी प्रसारित केलेल्या आहेत.</p> <p>यासोबतच, मका संशोधनामध्ये 'पी.डी.के.व्ही. शतक' हे मका प्रसारित करण्यात आलेले आहे.</p> <p>कृषि संशोधन केंद्र, यवतमाळ वरून दरवर्षी २० वनस्पतीशास्त्र विभागाचे विविध वाणांची चाचणी करून संशोधन संबंधी माहिती संबंधित पैदासकार यांना पाठविण्यात येते.</p> <p>तसेच संशोधन केंद्राच्या प्रक्षेत्रावर सन २०१९-२० पासून "अद्यावत फळरोपवाटिका प्रकल्प" सुरु असून यासाठी मा. जिल्हाधिकारी कार्यालाकडून रु. ४२.५५ लक्ष निधी प्राप्त झालेला असून या प्रकल्पा अंतर्गत सीताफळ, पेरू आणि आंबा पिकांचे मातृवृक्ष विकसित केले असून लिंबू (पीडीकेव्ही लाईम) जातीची ३०० रोपे आणि सीताफळ पिकाचे ५०० रूटस्टॉक खरीप हंगाम २०२३ मध्ये विक्रीसाठी उपलब्ध आहेत.</p> <p>अद्यावत फळरोपवाटिका प्रकल्प अंतर्गत आंबा, पेरू, सीताफळ इ. पिकांच्या मातृवृक्ष बागांची निर्मिती करण्यात आलेली आहे.</p> <p>पौलीहाऊस व हरितगृहांची पहिल्यांदाच निर्मिती करण्यात आली आहेत.</p> <p>बिजोत्पादन कार्यक्रमाद्वारे केंद्राचे महसूल उत्पन्नात वाढ करण्यात आली.</p>
९.	<p>शेतकऱ्यांच्या सद्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत ? यासंबंधी सूचना.</p>	<p>शेतकऱ्यांच्या सद्याच्या गरजा लक्षात घेता संशोधन केंद्रावर खालील संशोधन प्रयोग सुरु आहेत.</p> <p>शेतकऱ्यांना खरीप हंगामात लवकर येणाऱ्या कापूस पिक वानाआनुरूप रब्बी किंवा उन्हाळी पिके घेण्यासाठी किफायतशीर पिक पद्धतीचा अभ्यास करणे. (३ वर्ष संशोधन पूर्ण)</p> <p>विदर्भामध्ये आपत्कालीन पिक परिस्थितीमध्ये उन्हाळी सोयाबीन बिजोत्पादनासाठी योग्य वाण आणि पेरणी वेळ अभ्यासणे (२ वर्ष संशोधन पूर्ण)</p> <p>'उन्हाळी भुईमुग पिकातील पिवळेपणा रोखण्यासाठी तंत्रज्ञान प्रमाणीकरण करणे संशोधन प्रकल्प' अंतर्गत विद्यापीठ प्रसारित तंत्रज्ञानाचा योग्य वापर करणे. (पूर्ण)</p> <p>शेतकऱ्यांच्या सोयीसाठी ड्रोनच्या सहाय्याने शिफारसीत तणनाशकांचा कापूस पिकामध्ये वापर करणे. (संशोधन सुरु आहे)</p> <p>शेतकऱ्यांच्या भविष्यातील गरजा लक्षात घेता खालील प्रमाणे बदल अपेक्षित -</p> <p>यवतमाळ जिल्हा तसेच मध्य विदर्भाचा विचार करता बदलत्या हवामान आधारित शेती संशोधन करण्यासाठी शास्त्रज्ञांची पद्धती जमिनीचे प्रकार, जिरायत तसेच ओलीत परिस्थिती अनुकूल शाश्वत शेती विकसित करण्यासाठी तसेच उद्यानविद्या, रेशीम, मधु मक्षिका पालन मॉडेल विकसित करण्यासाठी तज्ञ प्राध्यापकांची पदे निर्माण करण्यात यावेत.</p> <p>मध्य विदर्भाच्या पिक पद्धतींचा अभ्यास करून 'एकात्मिक शेती पिक पद्धतीस चालना देणे आणि विदर्भातील शेतकऱ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी पशुधन आणि दुग्ध उत्पादनात वाढ करण्यासाठी संबंधित शास्त्रज्ञांची पदस्थापना करणे.</p> <p>मिलेट पिकांबद्दल शेतकऱ्यांमध्ये जनजागृती करून सदर पिक लागवडीसाठी उद्युक्त करणे तसेच लघु मिलेट पिकांसाठी संशोधन प्रकल्प राबविणे.</p> <p>यवतमाळ जिल्ह्यातील शेतकऱ्यांकरिता सुधारित तंत्रज्ञानाद्वारे त्यांच्या उत्पन्नात भरीव वाढ करून आर्थिक स्तर उंचावून त्यांचे जीवनमान सुधारण्याकरिता अद्यावत प्रशिक्षण केंद्र सुरु करणे.</p>

"कृषि संशोधन केंद्र, कुटकी

अ. क्र.	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रा संबंधीची माहिती				
१	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	कृषि संशोधन केंद्र, कुटकी पोस्ट-छोट्टी आर्वी, ता. हिंगणघाट, जि. वर्धा-४४२३०७				
२	स्थापना वर्ष	१९६९				
३	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	३३.५२ हे.				
४	मनुष्यबळ (प्रकल्प निहाय मंजूर, सध्या भरलेली व रिक्त पदे)	आ. क्र.	पदाचे नाव	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
		१	कृषी विद्यावेत्ता	१	०	१
		२	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	१	०	१
		३	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	२	१	१
		४	वरिष्ठ लिपिक	१	०	१
		५	शाखा सहाय्यक	१	१	०
		६	कृषी सहाय्यक	३	१	२
		७	प्रक्षेत्र सहाय्यक	१	०	१
		८	परिचर	२	०	२
		९	चौकीदार	२	०	२
		१०	मजूर श्रेणी-१	११	२	९
			एकूण	२५	५	२०
५	संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल	बिजोत्पादन, राज्यस्तरीय व बहुस्थलीय संशोधनात्मक प्रात्याशिके घेणे				
६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	नाविन्यपूर्ण आदर्श फळरोपवाटिका				
७	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका इ.	खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ
		१	सोयाबीन	जे एस - ९३०५	पैदासकार	१०.००
		२	बोरू	के - १२	सत्यप्रत	३.००
		३	हळद	पीडिकेव्ही वायेगाव	सत्यप्रत	१.००

		रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ
		१	हरभरा	पीडिकेव्ही कनक	पैदासकार	१.५०
		२	हरभरा	जाकी - ९२१८	पैदासकार सत्यप्रत	१.१० १.००
		३	जवस	एन एल - २६०	सत्यप्रत	१.००
८	गेल्या पाच वर्षांत केंद्रावरून केलेल्या/ केंद्राचा सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारशी/ उपलब्धी	नाविन्यपूर्ण आदर्श फळरोपवाटिका				
९	शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत? या संबंधी सूचना	केंद्राचे आधुनिक यांत्रिकीकरण करण्यात यावे व मनुष्यबळ वाढविण्यात यावे				

कृषि संशोधन केंद्र, थारसा

अ.क्र.	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रासंबंधी माहिती																																								
१	कृषि संशोधन केंद्राचे नांच, पत्ता व संपर्क संशोधन केंद्र प्रमुखाचे नांव, विभाग/पदनाम दुरधवनी भ्रमणक्षती क्र. ई-मेल	कृषि संशोधन केंद्र, थारसा ता. मौदा जि.नागपूर 441106 डॉ. वि.कि.बिरादार प्रभारीअधिकारी 9422826153																																								
२	संशोधन केंद्राचे स्थापना वर्ष	1910																																								
३	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्रा व इतर सुविधा	बागायतीहेक्टर जिरायती 67.09 हेक्टर फळबाग.....हेक्टर बिजोत्पादनासाठी 54.00 हेक्टर सिंचन व्यवस्था /प्रकार सुख्म सिंचन व्यवस्था आहे का- नाही संशोधन केंद्र खोल्या - २ संगणक संख्या - २ संशोधन केंद्रात संशोधन चाचणी प्रयोगाद्वारे घेतली जाणारी पिके व बिजोत्पादन <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 5px;"> <tr> <td style="width: 70%;">धान क्षेत्र</td> <td style="width: 30%;">१ हेक्टर</td> </tr> <tr> <td>ऊस क्षेत्र</td> <td>१ हेक्टर</td> </tr> <tr> <td>चाचणी प्रयोग धान क्षेत्र</td> <td>०.५ हेक्टर</td> </tr> <tr> <td>बिजोत्पादन पिके धान क्षेत्र</td> <td>२६.० हेक्टर</td> </tr> <tr> <td>हेंचा क्षेत्र</td> <td>२० हेक्टर</td> </tr> <tr> <td>बोरु क्षेत्र</td> <td>०.४ हेक्टर</td> </tr> </table>	धान क्षेत्र	१ हेक्टर	ऊस क्षेत्र	१ हेक्टर	चाचणी प्रयोग धान क्षेत्र	०.५ हेक्टर	बिजोत्पादन पिके धान क्षेत्र	२६.० हेक्टर	हेंचा क्षेत्र	२० हेक्टर	बोरु क्षेत्र	०.४ हेक्टर																												
धान क्षेत्र	१ हेक्टर																																									
ऊस क्षेत्र	१ हेक्टर																																									
चाचणी प्रयोग धान क्षेत्र	०.५ हेक्टर																																									
बिजोत्पादन पिके धान क्षेत्र	२६.० हेक्टर																																									
हेंचा क्षेत्र	२० हेक्टर																																									
बोरु क्षेत्र	०.४ हेक्टर																																									
४	मनुष्यबळ एकूण शास्त्रज्ञ संख्या (पदनिहाय)	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 30%;">पद</th> <th style="width: 15%;">मंजूर</th> <th style="width: 15%;">कार्यरत</th> <th style="width: 15%;">रिक्त</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>वरिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ</td> <td style="text-align: center;">१</td> <td style="text-align: center;">१</td> <td style="text-align: center;">-</td> </tr> <tr> <td>कनिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ</td> <td style="text-align: center;">२</td> <td style="text-align: center;">-</td> <td style="text-align: center;">२</td> </tr> <tr> <td>कृषि सहाय्यक</td> <td style="text-align: center;">४</td> <td style="text-align: center;">२</td> <td style="text-align: center;">२</td> </tr> <tr> <td>शाखा सहाय्यक</td> <td style="text-align: center;">१</td> <td style="text-align: center;">१</td> <td style="text-align: center;">-</td> </tr> <tr> <td>वाहन चालक</td> <td style="text-align: center;">१</td> <td style="text-align: center;">-</td> <td style="text-align: center;">१</td> </tr> <tr> <td>परिचर</td> <td style="text-align: center;">१</td> <td style="text-align: center;">-</td> <td style="text-align: center;">१</td> </tr> <tr> <td>प्रक्षेत्रा सहाय्यक</td> <td style="text-align: center;">१</td> <td style="text-align: center;">-</td> <td style="text-align: center;">१</td> </tr> <tr> <td>मजूर</td> <td style="text-align: center;">२२</td> <td style="text-align: center;">-</td> <td style="text-align: center;">२२</td> </tr> <tr> <td>एकूण</td> <td style="text-align: center;">३३</td> <td style="text-align: center;">४</td> <td style="text-align: center;">२९</td> </tr> </tbody> </table>	पद	मंजूर	कार्यरत	रिक्त	वरिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ	१	१	-	कनिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ	२	-	२	कृषि सहाय्यक	४	२	२	शाखा सहाय्यक	१	१	-	वाहन चालक	१	-	१	परिचर	१	-	१	प्रक्षेत्रा सहाय्यक	१	-	१	मजूर	२२	-	२२	एकूण	३३	४	२९
पद	मंजूर	कार्यरत	रिक्त																																							
वरिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ	१	१	-																																							
कनिष्ठ संशोधन शास्त्रज्ञ	२	-	२																																							
कृषि सहाय्यक	४	२	२																																							
शाखा सहाय्यक	१	१	-																																							
वाहन चालक	१	-	१																																							
परिचर	१	-	१																																							
प्रक्षेत्रा सहाय्यक	१	-	१																																							
मजूर	२२	-	२२																																							
एकूण	३३	४	२९																																							

५	संशोधन केंद्राचा मुख्य उद्देश व त्या नंतर झालेले बदल	या भागाच्या विचार करून पेरीव भातासाठी उत्पादन तंत्रज्ञान विकसित करणे. धान, हरभरा, लाखोळी व गहु या पिकांचे वेगवेगळ्या वाणांचे चाचणी घेणे																																																																																
६	पुर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	या केंद्रावर धान, तुर या पिकांच्या पायाभुत, पैदासकार, प्रमाणित बियाण्यांचा बिजोत्पादन कार्यक्रम घेणे चालु आहे.																																																																																
७	केंद्रावर चालु असलेले इतर उपक्रम संशोधन केंद्रात संशोधन व चाचणी प्रयोगाद्वारे घेतली जाणारी पिके व बिजोत्पादन	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="5">खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३</th> </tr> <tr> <th>अ.क्र</th> <th>पिकाचे नाव</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्र (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>धान</td> <td>पिडीकेव्हीतिलक</td> <td>प्रमाणित</td> <td>३०.००</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>धान</td> <td>प्रयोग</td> <td>-</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>तुर</td> <td>पिकेव्हीतारा</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>२.००</td> </tr> <tr> <td>४</td> <td>बोरू</td> <td>के-१२</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>३.००</td> </tr> <tr> <td>५</td> <td>ढेंचा</td> <td>लोकल</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१७.००</td> </tr> <tr> <td>६</td> <td>ऊस</td> <td>प्रयोग</td> <td>-</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>एकूण</td> <td></td> <td>५४.००</td> </tr> <tr> <th colspan="5">रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३</th> </tr> <tr> <th>अ.क्र</th> <th>पिकाचे नाव</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्र (हे.)</th> </tr> <tr> <td>१</td> <td>गहु</td> <td>सरदार</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>४.००</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>गहु</td> <td>एकेएडब्लू ४६२७</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>४.००</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>मोहरी</td> <td>जाड.१०८.१</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>३.००</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>एकूण</td> <td></td> <td>११.००</td> </tr> <tr> <td colspan="5" style="text-align: center;">उन्हाळी २०२२-२३ (ठिंबकसिंचन)</td> </tr> </tbody> </table>	खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३					अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)	१	धान	पिडीकेव्हीतिलक	प्रमाणित	३०.००	२	धान	प्रयोग	-	१.००	३	तुर	पिकेव्हीतारा	सत्यप्रत	२.००	४	बोरू	के-१२	सत्यप्रत	३.००	५	ढेंचा	लोकल	सत्यप्रत	१७.००	६	ऊस	प्रयोग	-	१.००			एकूण		५४.००	रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३					अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)	१	गहु	सरदार	सत्यप्रत	४.००	२	गहु	एकेएडब्लू ४६२७	सत्यप्रत	४.००	३	मोहरी	जाड.१०८.१	सत्यप्रत	३.००			एकूण		११.००	उन्हाळी २०२२-२३ (ठिंबकसिंचन)				
खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३																																																																																		
अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)																																																																														
१	धान	पिडीकेव्हीतिलक	प्रमाणित	३०.००																																																																														
२	धान	प्रयोग	-	१.००																																																																														
३	तुर	पिकेव्हीतारा	सत्यप्रत	२.००																																																																														
४	बोरू	के-१२	सत्यप्रत	३.००																																																																														
५	ढेंचा	लोकल	सत्यप्रत	१७.००																																																																														
६	ऊस	प्रयोग	-	१.००																																																																														
		एकूण		५४.००																																																																														
रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३																																																																																		
अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)																																																																														
१	गहु	सरदार	सत्यप्रत	४.००																																																																														
२	गहु	एकेएडब्लू ४६२७	सत्यप्रत	४.००																																																																														
३	मोहरी	जाड.१०८.१	सत्यप्रत	३.००																																																																														
		एकूण		११.००																																																																														
उन्हाळी २०२२-२३ (ठिंबकसिंचन)																																																																																		

अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)																								
१	ऊस	प्रयोग	-	१.००																								
८	गेल्या पाच वर्षांत केंद्रावरून केलेल्या/केंद्राच्या सहभाग असणा-या महत्त्वाचा शिफारसी /उपलब्धी	<p>१. पूर्व विदर्भासाठी जाडभरडधानाचे पेरीव पध्दतीने सांखिकीयदृष्ट्या अधिक उत्पादन व आर्थिक मिळकतीकरीता धान पिक३०सेमी अंतरावर आणि बियाणे ८० किलो प्रती हेक्टर पेरण्याची शिफारस करण्यात येते.</p> <p>२. भात - गहूसहक्षेपण (रिले) पध्दतीने गहु पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक मिळकतीसाठी प्रतिहेक्टर १७५ किलो गहु बियाणे जमिनीमध्ये पुरेसा ओलावा असतांना भात कापणीपूर्व १२ दिवस आधी फेकीव पध्दतीने पेरणी करणेची शिफारस करण्यात येते.</p> <p>आजपर्यंत संशोधन केंद्राची कामगिरी अ] संशोधन शिफारशी (वर्षनिहाय संख्या)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>वर्ष</th> <th>शिफारशी</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>२०२१-२२</td> <td>२</td> </tr> </tbody> </table> <p>ब] आयोजित पिक दिवस/कार्यशाळा (मागील तीन वर्षांत)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>वर्ष</th> <th>पिक दिवस / कार्यशाळा</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>२०१९-२०</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>२०२०-२१</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>२०२१-२२</td> <td>०३</td> </tr> <tr> <td>२०२२-२३</td> <td>०१</td> </tr> </tbody> </table> <p>क] शेतकरी शास्त्रज्ञ मंच आहे, शेतकरी संख्या २५</p> <p>ड] घेतलेले चाचणी प्रयोग (वर्षनिहाय)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>वर्ष</th> <th>चाचणी प्रयोग</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>२०१९-२०</td> <td>१३</td> </tr> <tr> <td>२०२०-२१</td> <td>१४</td> </tr> <tr> <td>२०२१-२२</td> <td>१६</td> </tr> <tr> <td>२०२२-२३</td> <td>२०</td> </tr> </tbody> </table>	वर्ष	शिफारशी	२०२१-२२	२	वर्ष	पिक दिवस / कार्यशाळा	२०१९-२०	०१	२०२०-२१	०१	२०२१-२२	०३	२०२२-२३	०१	वर्ष	चाचणी प्रयोग	२०१९-२०	१३	२०२०-२१	१४	२०२१-२२	१६	२०२२-२३	२०		
वर्ष	शिफारशी																											
२०२१-२२	२																											
वर्ष	पिक दिवस / कार्यशाळा																											
२०१९-२०	०१																											
२०२०-२१	०१																											
२०२१-२२	०३																											
२०२२-२३	०१																											
वर्ष	चाचणी प्रयोग																											
२०१९-२०	१३																											
२०२०-२१	१४																											
२०२१-२२	१६																											
२०२२-२३	२०																											

		ई संशोधन केंद्रावरील शेतकरी प्रशिक्षण (२०१९ ते २०२१-२२)		
		सन	दिनांक	प्रशिक्षणार्थ्यांची संख्या
		२०१९-२०	६.६.२०१९	२१
		२०२०-२१	२४.२.२०२१	३०
		२०२१-२२	१९.१.२०२२	५०
			३.३.२०२२	५०
			४.३.२०२२	५४
		२०२२-२३	७.२.२०२३	५२
९	शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत या संबंधी सुचना	भविष्यातील गरजा लक्षात घेता धान, गहु, लाखोळी, जवस या पिकावर संशोधन होणे आवश्यक आहे.		

प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र, काटोल

अ.क्र.	तपशील	कृषी संशोधन केन्द्रा संबंधीची माहिती																																																																						
१	संशोधन केन्द्राचे नाव व पत्ता.	प्रादेशिक फळ संशोधन केंद्र, काटोल. जिल्हा- नागपूर.																																																																						
२	स्थापना वर्ष.	महाराष्ट्र शासनाने १९६५ साली या संशोधन केंद्राची स्थापना केली होती. त्यानंतर हे संशोधन केंद्र २० मे १९६८ ला डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला यांचेकडे व्यवस्थापन व संशोधनासाठी हस्तांतरीत करण्यात आले.																																																																						
३	संशोधन केन्द्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा.	एकूण क्षेत्र : ४५.४८ हेक्टर पिकाखालील क्षेत्र : ३८.८१ हेक्टर रस्ते, इमारती व नहराखालील क्षेत्र : ७.३० हेक्टर																																																																						
४	मनुष्यबळ (प्रकल्प निहाय मंजूर,सध्या भरलेली व रिक्त पदे).	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th>अनु. क्रं.</th> <th>पदनाम</th> <th>मंजूर पदे</th> <th>भरलेली पदे</th> <th>रिक्त पदे</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१.</td> <td>उद्यानविद्यावेत्ता</td> <td>०१</td> <td>०१</td> <td>००</td> </tr> <tr> <td>२.</td> <td>सहाय्यक प्राध्यापक</td> <td>०६</td> <td>०४</td> <td>०२</td> </tr> <tr> <td>३.</td> <td>वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक</td> <td>०५</td> <td>०२</td> <td>०३</td> </tr> <tr> <td>४.</td> <td>कृषि सहाय्यक</td> <td>०६</td> <td>०४</td> <td>०२</td> </tr> <tr> <td>५.</td> <td>सहाय्यक शाखा अधिकारी</td> <td>०१</td> <td>०१</td> <td>००</td> </tr> <tr> <td>६.</td> <td>शाखा सहाय्यक</td> <td>०३</td> <td>०१</td> <td>०२</td> </tr> <tr> <td>७.</td> <td>प्रयोगशाळा सहाय्यक</td> <td>०२</td> <td>००</td> <td>०२</td> </tr> <tr> <td>८.</td> <td>प्रक्षेत्र सहाय्यक</td> <td>०४</td> <td>००</td> <td>०४</td> </tr> <tr> <td>९.</td> <td>माळी</td> <td>०२</td> <td>००</td> <td>०२</td> </tr> <tr> <td>१०.</td> <td>चौकीदार</td> <td>०२</td> <td>०१</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>११.</td> <td>परिचर</td> <td>०१</td> <td>००</td> <td>०१</td> </tr> <tr> <td>१२.</td> <td>मजूर</td> <td>२०</td> <td>०१</td> <td>१९</td> </tr> <tr> <td></td> <td>एकूण</td> <td>५४</td> <td>१५</td> <td>३८</td> </tr> </tbody> </table>	अनु. क्रं.	पदनाम	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	१.	उद्यानविद्यावेत्ता	०१	०१	००	२.	सहाय्यक प्राध्यापक	०६	०४	०२	३.	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	०५	०२	०३	४.	कृषि सहाय्यक	०६	०४	०२	५.	सहाय्यक शाखा अधिकारी	०१	०१	००	६.	शाखा सहाय्यक	०३	०१	०२	७.	प्रयोगशाळा सहाय्यक	०२	००	०२	८.	प्रक्षेत्र सहाय्यक	०४	००	०४	९.	माळी	०२	००	०२	१०.	चौकीदार	०२	०१	०१	११.	परिचर	०१	००	०१	१२.	मजूर	२०	०१	१९		एकूण	५४	१५	३८
अनु. क्रं.	पदनाम	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे																																																																				
१.	उद्यानविद्यावेत्ता	०१	०१	००																																																																				
२.	सहाय्यक प्राध्यापक	०६	०४	०२																																																																				
३.	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	०५	०२	०३																																																																				
४.	कृषि सहाय्यक	०६	०४	०२																																																																				
५.	सहाय्यक शाखा अधिकारी	०१	०१	००																																																																				
६.	शाखा सहाय्यक	०३	०१	०२																																																																				
७.	प्रयोगशाळा सहाय्यक	०२	००	०२																																																																				
८.	प्रक्षेत्र सहाय्यक	०४	००	०४																																																																				
९.	माळी	०२	००	०२																																																																				
१०.	चौकीदार	०२	०१	०१																																																																				
११.	परिचर	०१	००	०१																																																																				
१२.	मजूर	२०	०१	१९																																																																				
	एकूण	५४	१५	३८																																																																				
५	संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल.	<p>१. संत्रा व इतर फळपिकांची वाढ, उत्पादन व गुणवत्ता याबाबतची चाचणी करून शेतकऱ्यांना उपयुक्त बाबीच्या शिफारसी करणे.</p> <p>२. संत्रा व इतर फळपिकांकरीता किड व रोग व्यवस्थापन, सिंचन, खते, तण व्यवस्थापन व रोप वाटिका व बहार व्यवस्थापनाच्या पध्दती विकसित करणे.</p> <p>३. संत्रा पिकाकरिता किटकनाशकाच्या फवारणीचे वेळपत्रक निश्चित करणे.</p> <p>४. संत्रा पिकांच्या काढणी पुर्व व काढणी पश्चात देखभालीचे संशोधन करणे.</p>																																																																						

		<p>५. संत्रा व इतर फळपिकांच्या लगवडीचे तंत्रज्ञानाबाबत शेतकरी व विस्तार कार्यकर्त्यांना मार्गदर्शन करणे.</p> <p>६. संत्रा व इतर फळपिकांच्या संबंधित शेतकर्यांसाठी आवश्यक असलेले संशोधन करणे.</p> <p>७. संत्रा व इतर फळ पिकांच्या निरोगी व गुणवत्ता असलेली रोपे व कलमांचा शेतकर्यांना पुरवठा करणे.</p>
६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प.	<p>विशेष संशोधन कार्य प्रसारित केलेल्या जाती :</p> <p>संत्रावर्गीय : नागपुर सीड्लेस मोसंबी : काटोल गोल्ड मोठ्या प्रमाणावर उत्पादनाकरिता शिफारस केलेल्या जाती</p> <p>अ) संत्रावर्गीय शिफारस केलेले वाण या संशोधन केंद्रावर १९६८ पासून संत्राच्या १७ विविध जातींचा अभ्यास केला असतं असे आढळून आले की, नागपुर संत्रा हे वाण चांगल्या प्रतीचे आहे.</p> <p>ब) नागपुर संत्राकरिता शिफारस केलेले खुंट चांगल्या प्रतीच्या खुंटाचा अभ्यास केला असतं असे आढळून आले की, जंबेरीच्या खुंटपेक्षा रंगपूर लाईम खुंट नागपूर संत्रासाठी उत्तम प्रतीचे उत्पादन देण्याकरिता फायदेशीर आहे.</p> <p>चांगले उत्पादन त्याचबरोबर जास्तीत जास्त पैसे मिळविण्यासाठी निलम (एन.ए. -७) आणि मोठ्या आकाराच्या आवळ्यासाठी चाकैया(एन.ए.-१०) या जातीची विदर्भासाठी शिफारस केलेली आहे.</p> <p>ड) विदर्भासाठी चांगल्या प्रतीच्या आंब्याच्या जाती विदर्भासाठी निळं, पायरी, आम्रपलि, राजापूरी आणि नागिन या आंब्याच्या जातीची प्रत्येक झाडापासून जास्तीत जास्त उत्पादन त्याचबरोबर पैसे मिळविण्यासाठी शिफारस केलेली आहे</p> <p>तंत्रज्ञानामधील सुधारणा</p> <p>अ) संत्रा व मोसंबी मधील डिक्या रोगाचे नियंत्रण ब) संत्रा बगीच्यातील वाळलेल्या झाडांचे पुनर्जीवन क) पेरू बगीच्यातील जुन्या झाडांचे पुनर्जीवन</p> <p>संशोधन निष्कर्षातून केलेल्या शिफारसी</p> <p>उद्यानविद्या:</p> <p>१. रंगपुर लिंबू खुंटाच्या चांगल्या वाढीकरिता २५ पी.पी.एम. जिब्रेलिक आम्ल + १ % युरियाची रोपवाटिकेत स्थानांतरानंतर ४५ दिवसांनी प्रथम व त्यानंतर ३० दिवसांच्या अंतराने ३ फवारण्या करण्याची शिफारस केली आहे.</p> <p>२. जंबेरी व रंगपुर लिंबू खुंटावर नागपूर संत्राच्या डोळे असलेल्या कलमांच्या वाढीकरिता ७० टक्के सावली निर्माण करणार्या शेड नेट चा</p>

	<p>वापर करावा.</p> <p>३. पेरुच्या वीस वर्ष वयाच्या जुन्या बागेपासून अधिक उत्पादनाकरिता झाडाच्या फांद्या टोकाकडून ३ से.मी. जाडीवर एप्रिल व मे महिन्यात छाटणी करावी</p> <p>४. आंब्याच्या अधिक उत्पादनाकरिता ऑक्टोबर महिन्याच्या पहिल्या पंधरवाड्यात पोटॅशियम नायट्रेट ०.५ % ची फवारणी करावी.</p> <p>५. रंगपूर लिंबू खुटांच्या वाढीकरीता १० पी.पी.एम. जिब्रेलिक आम्ल किंवा थायोयुरिया ०.१ टक्का स्थानांतरानंतर ४५ दिवसांनी फवारणी करावी.</p> <p>६. नागपूर संत्राची मृग व आंबीया बहाराची फळे जास्त काळ टिकविण्याकरिता ६ टक्के वॅक्सॉल किंवा वॅक्सॉल + कार्बोडाझीम ०.१ टक्केची फळांना प्रक्रिया करावी.</p> <p>७. नागपूर संत्राची फळे वाटाण्याच्या आकाराची असतांना निर्धारित फळ संख्या ठेवण्याकरिता इथरेल ५०० पी.पी.एम. किंवा एन.ए.ए. ४०० पी.पी.एम ची फवारणी करावी.</p> <p>८. संत्रा बागांमध्ये सुरवातीचे पाच वर्ष सोयाबीन नंतर हरभरा या आंतरपिकाची अधिक आर्थिक मिळकती करिता रिक्त जागी लागवड करावी.</p> <p>९. संत्रा बागेतील प्रभावी तण नियंत्रणा करिता ग्लायसेल ४१ टक्के @ १ टक्का + २ टक्के युरिया तण उगवणीनंतर २५ दिवसांनी फवारणी करावी.</p> <p>१०. ठिंबक सिंचनाच्या वापरामुळे ४१.२९ टक्के पाण्याची बचत होत असल्या कारणाने संत्रा बागेमध्ये वापर करावा.</p> <p>११. १० ते १२ वर्षे वयाच्या संत्रा झाडाकरिता ७०० ग्रॅम नत्र, ४५० ग्रॅम स्फुरद व ४५० ग्रॅम पालाश सोबत ५० किलो शेणखत प्रतिवर्षी वापरावे.</p> <p>१२. सेंद्रिय संत्रा उत्पादनाकरिता ५० किलो शेणखतात १० किलो निंबोळी डेप प्रतिवर्षी वापरावी.</p> <p>किटकशास्त्र:</p> <p>१. संत्रावरिल सिट्रस सिला अळीच्या नियंत्रणा करिता खालिल पैकी कोणत्याही एका किटक नाशकांची फवारणी करावी.</p> <p>१ Fenvalerate 0.01 ii. Permethrin 0.01% iii. Methyl demeton 0.04% iv. Methamedophos 0.05% v. Fenthin 0.05% vi. Formathion 0.04% vii. Vamidothion 0.05% viii. Quinolphos 0.04% ix. Phosalone 0.05%</p> <p>२. संत्रावरिल काळ्या माशीच्या नियंत्रणा करिता एप्रिल, जुलै व डिसेंबर महिन्यात किटकनाशकाची फवारणी करावी.</p> <p>३. संत्रा वरिल अष्टपदि किडिच्या नियंत्रणा करिता मोरोसाइड ०.०२ टक्के किंवा पाण्यात विरघडणारे ०.५ टक्के गंधकाची फवारणी करावी.</p>
--	--

	<p>४. संत्रावरील काळ्या माशीच्या पिल्यावस्थेत ०.०५ टक्के नियंत्रणा करिता फोसोलॉन ०.०२५ टक्के, क्विनॉलफॉस ०.०२५ टक्के, अॅसीफेट ०.०५ टक्के किंवा मेकार्बन ०.०५ टक्के या किटक नाशकाची फवारणी करावी.</p> <p>५. संत्रावरील काळ्या माशीच्या पिल्यावस्थेत नियंत्रणाकरिता अॅझाडीरेक्टिन १५०० पि.पि.एम. तिब्रेतेची फवारणी ५० टक्के अंडी फुटल्यावर व दुसरी फवारणी १५ दिवसच्या अंतराने करावी.</p> <p>६. संत्रावरील काळ्या माशीच्या पिल्यावस्थेतील जैविक नियंत्रणासाठी हस्त बहाराच्या वेळी दोन वेळा मॅलॅडा बोनीनेंसिस ४ ते ६ अंडी प्रति फ्रांदि वापरावेत.</p> <p>७. संत्रावरिल साल खानार्या अळिच्या नियंत्रणासाठी फेनवेलरेट ०.०१ टक्का किंवा अॅसिफेट ०.०५ टक्के किंवा क्विनॉलफॉस ०.०५ टक्के किंवा मोनोक्रोटोफॉस ०.०४ टक्के फवारणी करावी.</p> <p>८. संत्रावरिल साल खानार्या अळिच्या नियंत्रणासाठी ग्रासित फांदिवर ऑक्टोबर व नोव्हेंबर महिन्यात डि.डि.व्हि.पी. ०.०५ टक्के किंवा अळीने केलेल्या छिद्रात पेट्रोल ने भिजवलेला बोळा टाकून छिद्रवद करावे.</p> <p>९. संत्रा वरिल अष्टपदि किडिच्या नियंत्रणा करिता निंबोळी बियाच्या भुकटिचे तत्व ५ टक्के किंवा प्रोपागाइट ०.१५ टक्के किंवा पाण्यात विरघळणारे गंधक ०.२५ टक्के यांची दोन वेळा फवारणी करावी.</p> <p>वनस्पति रोगशास्त्र:</p> <p>संत्रावरील सुटीमोल्ड रोग नियंत्रणासाठी डायमथोएट 0.1 टक्क्याची फवारणी करावी</p> <p>रोग व टन नियंत्रणासाठी संतरा रोपवतीकेत लगवादिपुरवी बियाण्यास थायरम + कॅप्टन (1:1) 3 ग्रॅम प्रति किलो बियाण्यास प्रक्रिया करून सप्टेबर व नोव्हेंबर महिन्याच्या कलावधीत 45 दिवसात सौर ऊर्जा संस्कारित जमिनीवर लागवड करावी</p> <p>दुय्यम लागवड केलेल्या रोपवतीकेतील जंबेरी रोपच्या मार रोगापासून नियंत्रणासाठी मे व जून महिन्यामध्ये सौर ऊर्जा संस्करण केल्यानंतर वाफ्यात मेटेलेकझिल 0.2 टक्के ऑगस्ट , डिसेबर व जून महिन्यात द्रावण ओतावे तसेच ऑक्टोबर, फेब्रुवारी व एप्रिल महिन्यात जंबेरी रोपवर फवारणी करावी</p> <p>संतरावरील डिंक्या रोगाच्या नियंत्रणासाठी मेटेलेकझिल 50ग्रॅम प्रति लीटर पाण्यात रोग दिसताच फवारणी करून खोडवर लावावे</p> <p>संत्रोपवाटीकेतील रोग नियंत्रणासाठी वाफ्यात रिडोमिल 0.2 टक्के ऑगस्ट , डिसेबर व जून महिन्यात द्रावण ओतावे. तसेच ऑक्टोबर व एप्रिल महिन्यात 0.3 टक्के कॉपर ओक्सिक्लोरेड ची फवारणी करावी.</p> <p>नागपुर संत्रावरील डिंक्या रोगाच्या व्यवस्थापना साठी झाडाचे बुंध्यावर बोर्डोमलम (१:१:१०) दोन वेळा पावसाळ्या पूर्वी (मे) व पावसाळ्यानंतर (ऑक्टोबर) मध्ये नियमित लावावा. डिंक्या</p>
--	---

		रोगाचीलागण दिसताच प्रतीझाड ट्रायकोडर्मा हरझीयानम अधिक सुडोमोनासफ्ल्यूरोसन्स अधिक मायकोरायझा १०० ग्रम प्रत्येकी प्रतीझाड १ किलो शेण खतात मिसळून अधिक झाडाच्या परिघात जमिनीतून द्यावा. यानंतर ८ दिवसच्या अंतराने फेरससल्फेट अधिक झिंक सल्फेट प्रत्येकी २०० ग्रम झाडाच्या परिघात जमिनीतून द्यावा.										
७	केन्द्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका इ.	रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३ <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र</th> <th>पिकाचे नाव</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्र (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>हरभरा</td> <td>पीडिकेव्ही कांचन</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> </tbody> </table>	अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)	१	हरभरा	पीडिकेव्ही कांचन	सत्यप्रत	१.००
अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)								
१	हरभरा	पीडिकेव्ही कांचन	सत्यप्रत	१.००								
८	गेल्या पाच वर्षात केन्द्रावर केलेले /केन्द्राचा सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारसी/ उपलब्धी.	<p>2021-22:</p> <ol style="list-style-type: none"> नागपुर संत्र्यावरील डिंक्या रोगाच्या व्यवस्थापना साठी झाडाचे बुंध्यावर बोर्डोमलम (१:१:१०) दोन वेळा पावसाळ्या पूर्वी (मे) व पावसाळ्या नंतर (ऑक्टोबर) मध्ये नियमित लावावा. डिंक्या रोगाची लागण दिसताच प्रती झाड ट्रायकोडर्मा हरझीयानम अधिक सुडोमोनासफ्ल्यूरोसन्स अधिक मायकोरायझा १०० ग्रम प्रत्येकी प्रतीझाड १ किलो शेण खतात मिसळून अधिक झाडाच्या परिघात जमिनीतून द्यावा. यानंतर ८ दिवसच्या अंतराने फेरससल्फेट अधिक झिंक सल्फेट प्रत्येकी २०० ग्रम झाडाच्या परिघात जमिनीतून द्यावा <p>2022-23</p> <ol style="list-style-type: none"> संत्रा रोपवाटिकेतील पाने पोखरणारी अळीच्या व्यवस्थापनासाठी कलमावर डोळा बांधल्यानंतर ३० दिवसांनी ५ टक्के निंबोळी अर्कफवारणी नंतर ७ दिवसांनी इमिडाक्लोप्रीड १७.८%एस.एल. २.५मि.ली. प्रती १० लिटर पाणी प्रत्येकी ६ वेळा फवारण्याची अथवा ५ टक्के निंबोळी अर्क सात दिवसाच्या अंतराने १२ वेळा फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. लिंबूवर्गीय कलमांच्यादरजेदार व आर्थिक फायदेशीर निर्मितीसाठी खुंटावर वारंवार उगविणाऱ्या बाजूच्या अंकुरांना काढून टाकण्याच्या पारंपारिक पद्धती पेक्षा, खतांच्या टाकावू पिशव्यांच्या पट्टीने खुंटांची लांबी झाकणे किंवा काळ्या अथवा पारदर्शक प्लास्टिक पट्टीने खुंट झाकण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. 										
९	शेतकऱ्यांच्या सध्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेले संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत? या संबंधी सूचना.	विद्यापीठाच्या संशोधन शिफारसीचा अंतर्भाव करून शेतकऱ्यांच्या शेतावर संबंधित प्रयोग जिल्ह्यातील प्रत्येक तालुक्यात कृषी विज्ञान केंद्रा मार्फत घेण्यात यावे कारण कृषी विज्ञान केंद्रात प्रत्येक विषयाचे विषय विशेष तज्ञ (Subject Matter Specialist) उपलब्ध असतात. त्याचप्रमाणे Soil Ecology वर विशेष भर देणे गरजेचे आहे. .										

कृषी संशोधन केंद्र , एकार्जुना

अ. क्र	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रा संबंधित माहिती				
१	संशोधन केंद्राचे नांव व पत्ता	कृषी संशोधन केंद्र, एकार्जुना, तालुका- वरोरा,जिल्हा- चंद्रपूर ४४२९०७				
२	स्थापना वर्ष	सन १९७४				
३	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	एकूण क्षेत्र (हे.)	लागवडी चे खालील क्षेत्र (हे)	इमारत , रोड व तलाव क्षेत्र (हे)	वानिक रण क्षेत्र (हे)	प्रक्षेत्रावरील सुविधा
		२८.८१	१७.८३	७.९८	३.००	सिंचना करिता : बोरवेल(१), ट्यूबवेल (१)
						ट्रॅक्टर, ट्रॉली, पलटी नांगर, रोटाव्हेटर, पंजी,कल्टीव्हेटर, बेड मेकर, तुषारसंच,ठिबक सिंचन गोडाऊन
४	मनुष्यबळ (प्रकल्पनीहाय मंजूर , सद्या भरलेली व रिक्त पदे)	कृषीसंशोधनकेंद्र, एकार्जुना (Non -plan)				
		अ. क्र	पदाची नावे	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
		१	सहाय्यक प्राध्यापक (कृषि वनस्पति शास्त्र)	०१	०१	-
		२	सहाय्यक प्राध्यापक (कृषि विद्या)	०१	-	०१
		३	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	०१	०१	-
		४	कृषि सहाय्यक	०१	०१	-
		५	शाखा सहाय्यक	०१	-	०१
		६	प्रक्षेत्र सहाय्यक	०१	-	०१
		७	ग्रेड १ मजूर	०८	-	०८
			एकूण	१४	०३	११

५	संशोधन केन्द्राचा मूळ उद्देश व त्या नंतर झालेला बदल	खरिप ,रबी, उन्हाळी पिकांचे बिजोत्पादन व खरिप व रबी पिकांचे बहुस्तानीय व राज्यस्तरीय चाचणी प्रयोग घेणे																																																																	
६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	उत्कृष्टता कापूस प्रकल्प २०२२-२३ पासून कार्यरत आहे																																																																	
७	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका इ.	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="5">खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३</th> </tr> <tr> <th>अ.क्र.</th> <th>पिकाचे नाव</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्रफळ (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>सोयाबीन</td> <td>पीडिकेव्ही अंबा</td> <td>पैदासकार सत्यप्रत</td> <td>२.०० १.००</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>सोयाबीन</td> <td>पीडिकेव्ही पूर्वा</td> <td>पैदासकार</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>सोयाबीन</td> <td>जे एस ९३०५</td> <td>पैदासकार</td> <td>२.५०</td> </tr> <tr> <td>४</td> <td>ज्वारी</td> <td>सी एस व्ही ३४</td> <td>पैदासकार</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>५</td> <td>SUNHEM P</td> <td>के१२</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.८०</td> </tr> <tr> <td>६</td> <td>बोरू</td> <td>लोकल</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>७</td> <td>कापूस</td> <td>ए के एच ०८१ (नोन बीटी)</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>८</td> <td>कापूस</td> <td>पिकेव्ही रजत (नोन बीटी)</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>९</td> <td>कापूस</td> <td>सुवर्ण शुभ्रा</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>१०</td> <td>कापूस</td> <td>ए के ए ७</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>११</td> <td>कापूस</td> <td>ए के ए ८</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> </tbody> </table>	खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३					अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)	१	सोयाबीन	पीडिकेव्ही अंबा	पैदासकार सत्यप्रत	२.०० १.००	२	सोयाबीन	पीडिकेव्ही पूर्वा	पैदासकार	१.००	३	सोयाबीन	जे एस ९३०५	पैदासकार	२.५०	४	ज्वारी	सी एस व्ही ३४	पैदासकार	१.००	५	SUNHEM P	के१२	सत्यप्रत	०.८०	६	बोरू	लोकल	सत्यप्रत	१.००	७	कापूस	ए के एच ०८१ (नोन बीटी)	सत्यप्रत	१.००	८	कापूस	पिकेव्ही रजत (नोन बीटी)	सत्यप्रत	१.००	९	कापूस	सुवर्ण शुभ्रा	सत्यप्रत	१.००	१०	कापूस	ए के ए ७	सत्यप्रत	१.००	११	कापूस	ए के ए ८	सत्यप्रत	१.००
खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३																																																																			
अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)																																																															
१	सोयाबीन	पीडिकेव्ही अंबा	पैदासकार सत्यप्रत	२.०० १.००																																																															
२	सोयाबीन	पीडिकेव्ही पूर्वा	पैदासकार	१.००																																																															
३	सोयाबीन	जे एस ९३०५	पैदासकार	२.५०																																																															
४	ज्वारी	सी एस व्ही ३४	पैदासकार	१.००																																																															
५	SUNHEM P	के१२	सत्यप्रत	०.८०																																																															
६	बोरू	लोकल	सत्यप्रत	१.००																																																															
७	कापूस	ए के एच ०८१ (नोन बीटी)	सत्यप्रत	१.००																																																															
८	कापूस	पिकेव्ही रजत (नोन बीटी)	सत्यप्रत	१.००																																																															
९	कापूस	सुवर्ण शुभ्रा	सत्यप्रत	१.००																																																															
१०	कापूस	ए के ए ७	सत्यप्रत	१.००																																																															
११	कापूस	ए के ए ८	सत्यप्रत	१.००																																																															

		रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)
		१	ज्वारी	टी ए के पी एस -५	पैदासकार	१.००
		२	जवस	एन एल - २६०	सत्यप्रत	३.७८
		३	जीरा	ए ए -१	सत्यप्रत	०.५०
		४	सोयाबीन	जे एस - ९३०५	पैदासकार	०.२०
८	गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या /केंद्राचा सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारशी / उपलब्धी	सोयाबिन ,ज्वारी, कापूस बहुविध चाचणी प्रयोग घेऊन सन २०१८-१९ मध्ये कपाशी पिकाचे वाण सुवर्ण सुभ्रा , आणि २०२०-२१ मध्ये रबी ज्वारी पिकाचे वाणी वाण सुरुचि प्रसारणात सहभाग				
९	शेतकऱ्यांच्या सद्दाच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत ? या संबंधी सूचना.	कपाशीच्या अतिलांब धारयाचे संशोधनाचे उपकेंद्र म्हणून पुढे विकशीत व्हावे				

कृषी संशोधन केंद्र, रामटेक

अ. क्र.	तपशील	कृषी संशोधनकेंद्रासंबंधीची माहिती																												
1	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता -	पानवेली संशोधन केंद्र, रामटेक, जिल्हा- नागपूर																												
2	स्थापना वर्ष	१९६३ (विद्यापीठ स्थापनेपूर्वी- कृषी विभाग, महाराष्ट्र राज्य शासन) १९७६ (डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ, अकोला स्थापनेपासून)																												
3	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा-	अ) क्षेत्र- ३.२५ एकर (स्थानिक पान उत्पादकशेतकरी संस्थेकडून भाडेतत्वाने) ब) इतर सुविधा- २(दोन) टेम्पररी शेड, एकामध्ये कार्यालय व प्रयोगशाळा तर दुसऱ्यामध्ये गोडाऊन, ३(तीन)कच्चे शेडनेट हाउस- पानवेलीची लागवड																												
4	मनुष्यबळ	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <thead> <tr> <th>पदे</th> <th>मंजूर पदे</th> <th>भरलेली पदे</th> <th>रिक्त पदे</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>वरिष्ठ संशोधन सहायक</td> <td>१</td> <td>-</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>कृषी सहायक</td> <td>१</td> <td>१</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>प्रक्षेत्र सहायक</td> <td>१</td> <td>-</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>प्रयोगशाळा परिचर</td> <td>१</td> <td>-</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>मजूर</td> <td>४</td> <td>-</td> <td>४</td> </tr> <tr> <td>एकूण पदे</td> <td>८</td> <td>१</td> <td>७</td> </tr> </tbody> </table>	पदे	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	वरिष्ठ संशोधन सहायक	१	-	१	कृषी सहायक	१	१	-	प्रक्षेत्र सहायक	१	-	१	प्रयोगशाळा परिचर	१	-	१	मजूर	४	-	४	एकूण पदे	८	१	७
पदे	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे																											
वरिष्ठ संशोधन सहायक	१	-	१																											
कृषी सहायक	१	१	-																											
प्रक्षेत्र सहायक	१	-	१																											
प्रयोगशाळा परिचर	१	-	१																											
मजूर	४	-	४																											
एकूण पदे	८	१	७																											
5	संशोधन केंद्राचा मूळ उद्देश व त्यानंतर झालेले बदल-	रामटेक परिसरात असलेल्या पानवेल उत्पादकांच्या पानवेलींवरील विविध रोगांचे नियंत्रण करण्यासाठी उपाययोजना करणे तसेच पानवेली लागवडीचे सुधारित तंत्रज्ञान, सुधारित वाण इ. विकसित करून पानवेलीचे उत्पादन वाढविणे.																												
6	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प-	या संशोधन केंद्रामार्फत पानवेलीच्या रोगांवर आणि सुधारित लागवड तंत्रज्ञानावर संशोधन केंद्र स्थापनेपासून एकूण १८ शिफारशी देण्यात आलेल्या आहेत.																												
7	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम- बीजोत्पादन, रोपवाटिका, इत्यादी-	निरंक																												

8	गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या /केंद्राचा सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारशी/उपलब्धी-	निरंक
9	शेतकऱ्यांच्या सद्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत?या संबंधी सूचना-	<p>अ) पानवेलीं वरील येणाऱ्या रोगांच्या नियंत्रणासाठी नवीन बुरशीनाशके इत्यादींचा अभ्यास करणे</p> <p>ब) पानवेली लागवड हायटेक जाळिगृहामध्ये अभ्यास करून सुधारित तंत्रज्ञान विकसित करणे.</p> <p>क)विदर्भात पानवेलीची लागवड प्रचलित करण्यासाठी बाजारमूल्य असणाऱ्या जातींचा अभ्यास करून सुयोग्य वाण विकसित करणे /शिफारस करणे.</p> <p>ड) पानवेलींच्या मर रोगाच्या नियंत्रणासाठी रोगप्रतिकारक खुंटाचा अभ्यास करणे व कलम पद्धत (ग्राफ्टिंग मेथड) विकसित करणे.</p> <p>इ) जाळि गृहातील सुधारित पानवेल लागवड प्रचलित करणे.</p>

विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही

अ. क्र.	तपशील	कृषि संशोधन केंद्राची माहिती
१.	संशोधन केंद्राचे नांव व पत्ता	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही, जि. चंद्रपूर ४४१२२२
२.	स्थापना वर्ष	सन १९११
३.	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	<p>अ) कृषि संशोधन केंद्राच्या अधिनिस्त जमीन</p> <p>कृषि विद्यापीठ क्षेत्र - १६२.८८ हेक्टर</p> <ul style="list-style-type: none"> • कृषि विज्ञान केंद्र, सिंदेवाही - २६.२९ हेक्टर • ब) कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही - १३६.५२ हेक्टर <ul style="list-style-type: none"> १) लागवडीखालील क्षेत्र - ४८.२६ हेक्टर प्रयोगाखालील क्षेत्र - ६.११ हेक्टर बिजोत्पादनाखालील क्षेत्र - ४२.१५ हेक्टर २) ईमारत व रोड अंतर्गत क्षेत्र - ३.८० हेक्टर ३) जंगली क्षेत्र - ६८.८० हेक्टर ४) फळ पिकाखालील क्षेत्र - २.०० हेक्टर ५) गोसीखुर्द अधिग्रहीत क्षेत्र - ९.६६ हेक्टर ६) चराई क्षेत्र - ४.०० हेक्टर <p>ब) इतर सुविधा :</p> <ul style="list-style-type: none"> १) सिंचन स्रोत : विहीरी ४ (३ शेतीपयोगी), बोअरवेल २, ईलेक्ट्रिक मोटार पंप ५, तुशार सिंचन संच २ व ठिबक सिंचन संच १ २) मळणी क्षेत्र : ३ ३) पशोधन (बैल) : ४ ४) गोदाम : ३ ५) औजारे शेड : १ ६) जनावरांचा गोठा : १ ७) कार्यालयाची ईमारत : १ ८) कृषकभवन : १ (जिर्ण अवस्थेत दुरूस्ती आवश्यक) ९) कर्मचारी निवासस्थाने : ८ (जिर्ण अवस्थेत दुरूस्ती आवश्यक) १०) सहयोगी संचालक निवासस्थान: १ (जिर्ण अवस्थेत दुरूस्ती आवश्यक)

क) प्रक्षेत्रावर उपलब्ध कृषि अवजारे/यंत्रे :

अ. क्र.	कृषि यंत्राचे नाव	संख्या
1	ब्रश कटर सर्व उपकरणासहीत	1
2	ड्रम सिडर	5
3	कोनोव्हिडर	10
4	हॅप्पी सिडर (सिड ड्रील)	1
5	रोटावेटर - 5 फूट	2
6	रोटावेटर - 6 फूट	2
7	वाँक बिहाइंड टाईप पॅडी ट्रान्सप्लॅटर (4 रो.)	1
8	वाँक बिहाइंड टाईप पॅडी ट्रान्सप्लॅटर (6 रो.)	2
9	रायडिंग टाईप पॅडी ट्रान्सप्लॅटर	2
10	मॅनुअली ऑपरेटेड पॅडी ट्रान्सप्लॅन्टर	2
11	पॉवर विडर (रबी ड्राय लॅन्ड)	2
12	सायकल कोळपे	2
13	मेगी कोळपे	2
14	फ्रंट डोजर	1
15	कब्बाईन हाव्हेस्टर	1
16	कल्टीव्हेटर - 9 टाईन	2
17	कल्टीव्हेटर - 11 टाईन	2
18	डक फूट कल्टीव्हेटर - 5 टाईन	1
19	डीस्क हॅरो	3
20	बेड मेकर	2
21	कल्टीव्हेटर कम पडलर	2
22	राईस ग्रेन प्लॅटर	4
23	फन लेव्हलर	4
24	फर्टिलायझर ब्रॉडकास्टर	1
25	रोटरी स्लशर	1
26	पॉवर टीलर 13 एचपी	1
27	पॅडी वीडर - सिंगल रो	6
28	पॅडी पॉवर वीडर - 2 रो	1
29	कामको पॉवर रीपर	2
30	ट्रॅक्टर माऊंटेड रीपर	2
31	मॅनुअल सीडींग मशीन	2

४.	मनुष्यबळ	पदाचे नांव	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे	अभिप्राय
		प्राध्यापक (सहयोगी संशोधन संचालक)	1	1	-	
		सहयोगी प्राध्यापक				
		कृषिविद्या	1	-	1	
		वनस्पतीशास्त्र	1	1	-	
		किटकशास्त्र	1	-	1	
		वनस्पती रोगशास्त्र	1	-	1	
		विस्तार शिक्षण	1	-	1	
		मृद व जल व्यवस्थापन	1	-	1	
		एकुण सहयोगी प्राध्यापक	6	1	5	
		सहाय्यक प्राध्यापक				
		कृषिविद्या	1	-	1	
		कृषि वनस्पतीशास्त्र	2	1	1	
		मृद व कृषि रसायनशास्त्र	2	1	1	
		पशु संवर्धन व दुग्ध व्यवसाय	1	-	1	
		मस्यशास्त्र	1	-	1	
		एकुण सहाय्यक प्राध्यापक	7	2	5	
		वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	3	1	2	कृ. तं. वि. सावंगी येथे कार्यरत
		कृषि सहाय्यक	6	4	2	
		सहाय्यक शाखाधिकारी	2	2	-	
		लघुलेखक उच्चश्रेणी	1	1	-	
		शाखा सहाय्यक	2	-	2	
		वाहनचालक	1	-	1	
		वरिष्ठ यांत्रिक	1	-	1	
		कनिष्ठ यांत्रिक	1	-	1	
		प्रयोगशाळा परिचर	3	-	3	
		परिचर	2	1	1	
		प्रक्षेत्र सहाय्यक	1	-	1	
		सफाई कामगार	1	1	-	
		मजूर	29	7	22	
		एकुण	67	21	46	
५.	संशोधन केंद्राचा मुळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल :	<p>कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही ची स्थापना सन 1911 मध्ये ब्रिटीश काळात झाली. सुरुवातीला ऊस लागवड व कृषि संशोधन हा केंद्राच्या स्थापने मागे उद्देश होता. त्यानंतर कृषि हवामान व पर्जन्यमान यांचा विचार करून विभागाच्या निकडीप्रमाणे धान बिजोत्पादन व अनुषंगीक कृषि संशोधनाची कार्ये सन 1922 पासून सुरु करण्यांत आले. स्वातंत्र्योत्तर काळानंतर हे केंद्र मध्यप्रदेशामध्ये</p>				

	<p>सी.पी.ॲन्ड बेरार अंतर्गत कार्यरत होते. या केंद्रावर ग्रामसेवक प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना सन 1952 मध्ये करण्यांत आली. महाराष्ट्र राज्य पुर्नरचनेनंतर सन 1956 पासून हे केंद्र महाराष्ट्रशासनाच्या कृषि विभागा अंतर्गत कार्यरत होते. कृषि विद्यापीठाच्या स्थापनेनंतर हे केंद्र सन 1968 ला महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी (जि.अहमदनगर) अंतर्गत कार्यरत होते. सन 1969 ला डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला च्या स्थापनेनंतर हे केंद्र या कृषि विद्यापीठा अंतर्गत कार्यरत आहे. राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्पा अंतर्गत कृषि हवामान विभाग निहाय कृषि संशोधनास देशात अधिक चालना मिळाली. त्याअंतर्गत पूर्व विदर्भ विभागाचे विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही म्हणून हे केंद्र सन 1984 पासून कार्यरत आहे. पूर्व विदर्भ विभागा अंतर्गत गरजेवर आधारीत विविध विषयाअंतर्गत कृषि संशोधनासाठी अनेक योजना या केंद्रावर कार्यरत आहे. सन 1999 ला ग्रामसेवक प्रशिक्षण केंद्र, सिंदेवाही ग्रामविकास विभागाअंतर्गत जिल्हा परिषद, चंद्रपूरला हस्तांतरीत झाले.</p>
	<p>सद्यस्थितीत संशोधनाची दिशा :</p> <p>पैदासशास्त्र :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. लुप्त होत असलेल्या स्थानीक प्रजातीचे बियाणे गोळा करणे व त्यांचा नविन भात वाण निर्मितीसाठी उपयोग करणे. 2. लवकर येणा-या अधिक उत्पादन देणा-या आखुड बारीक, लांब बारीक आणि जाड लांब दाण्याच्या भात वाणांची निर्मिती. 3. मध्यम आणि उशिरा कालावधीच्या ग्राहकांच्या पसंतीस उतरणा-या आखुड बारीक, लांब बारीक व जाड दाण्याच्या भात वाणांची निर्मिती. 4. लांब बारीक, सुवासीक, मध्यम कालावधीच्या, खाण्यास उत्तम वाणांची निर्मिती करणे. 5. पोषणमुल्ययुक्त (जस्त, लोह व प्रथिने) भात वाणांची निर्मिती करणे. तसाच काळा भात, लाल भाताचे गुणवत्तायुक्त नविन वाण निर्मिती करणे. 6. उत्परीवर्तन प्रक्रियेच्या सहाय्याने प्रचलित धान जाती पीडीकेव्ही तिलक व भंडारा चिन्नौर मध्ये अनुवंशिक सुधारणा करणे. 7. भातामध्ये संकरीत वाणांची निर्मिती करणे. <p>कृषिविद्या :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) पूर्व विदर्भ विभागात वरकस क्षेत्रासाठी धानाव्यतिरिक्त उशीरा खरीप हंगामाची पिके शोधणे. 2) धान पिकानंतर दूबार पिकासाठी द्विदल पिके शोधणे. 3) धान पिकामध्ये उतेरा अथवा शुन्य मषागत पिकपध्दतीसाठी दूबार पिकाची निवड करणे. 4) वरकस धान लागवड तंत्रज्ञान पध्दत विकसीत करणे.

		<p>5) खरीप व रबी हंगामातील पिकांमध्ये तणनाशकांची पडताळणी करणे.</p> <p>6) धान पिकामध्ये नॅनो युरीयाचा वापरासंबंधी अभ्यास करणे</p> <p>7) पुर्व प्रसारीत धान वाण एसकेएल -10-15-593-162-25-106-70 करीता लागवड अंतर व रासायनीक खत मात्रांचा अभ्यास करणे.</p> <p>किटकशास्त्र :</p> <p>1) खोडकीडा, लष्करी अळी व तुडतुडे या किडीवर जगणाऱ्या मित्र किटकांचा सखोल अभ्यास करणे .</p> <p>2) नविन संशोधीत किटकनाशक धान कीडीच्या व्यवस्थापना मध्ये तुलनात्मक अभ्यास करून प्रभावी व योग्य किटकनाशकाचा शोध घेणे .</p> <p>3) सध्याच्या बदलेल्या हवामाना मुळे धानावर येणाऱ्या नविन किडीची ओळख पटवून व्यवस्थापनाचा अभ्यास करणे .</p> <p>4) धानावरिल प्रमुख किडीना प्रतिकारक वाण चाचणी घेवून निवड करणे .</p> <p>विस्तार शिक्षण शास्त्र :</p> <p>1) विद्यापीठ निर्मित संशोधन शेतक-यांच्या शेतापर्यंत सहजरित्या पोहचविणे .</p> <p>2) विविध पिकांचे प्रत्यक्षिके व प्रशिक्षणे घेणे .</p> <p>3) विद्यापीठ विकसीत कमी खर्चाचे तंत्रज्ञान शेतक-यांपर्यंत पोहचविणे .</p> <p>4) कृषि मेळावे, कृषि प्रदर्शनी, शिवार फेरी, किसान गोष्टी, चर्चासत्रे, शास्त्रज्ञ - शेतकरी परिसंवाद इत्यादींचे आयोजन करणे .</p> <p>5) विद्यापीठाचे तंत्रज्ञान प्रसार माध्यमाद्वारे (दौ. वृत्तपत्र, आकाशवाणी, दुरध्वनी इत्यादी) शेतक-यांपर्यंत पोहचविणे .</p>
६.	<p>पुर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प</p>	<p>अ) पुर्ण झालेले प्रकल्प :</p> <p>राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प टप्पा-1 व 2 :</p> <p>कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही चे बळकटीकरण करण्याच्या उद्देशाने केंद्र शासनाने सन 1984 ला पहिला टप्पा सुरू केला. या विभागातील शेतक-यांच्या गरजा लक्षात घेवून संशोधन कार्यास सुरुवात झाली. पहिला टप्पा सन 1989 ला संपुष्टात आल्यानंतर दुस-या टप्पा सन 1990 ला सुरू झाला व सदर प्रकल्पातून धान व धान आधारीत लागवड तंत्र, पीक संरक्षण, इ. च्या शिफारसी</p> <p>5 कृषिविद्या विभाग : 30</p> <p>5 कृषि रसायन व मृदाशास्त्र : 6</p> <p>5 मृदा व पाणी व्यवस्थापन : 3</p> <p>5 किटकशास्त्र : 11</p> <p>एकूण : 50</p>

चांदा ते बांदा प्रकल्प :

धानाची शेतीचे आधुनिकीकरण करण्याच्या उद्देशाने सदर प्रकल्पास मंजुरात देण्यांत आली होती. या प्रकल्पात धान लागवडीकरीता आवश्यक असणा-या सर्व यंत्राची खरेदी करण्यांत आली होती. त्यानंतर या यंत्राचा प्रचार व प्रसार करण्यासाठी चंद्रपूर जिल्ह्यातील चार तालुक्याची निवड करून तेथील शेतक-यांना प्रशिक्षण देण्याकरीता 'अन्न सुरक्षा दल' स्थापन करण्यांत आला होता. या प्रकल्पाद्वारे शेतक-यांच्या शेतावर कृषि अवजारांचे प्रात्यक्षिके घेवून शेतक-यांना यांत्रिकीकृत शेतीचे महत्व व मजुरांवरील होणा-या खर्चात यांत्रिकीकृत शेती करण्यामुळे बचत होते असे पटवून देवून शेतक-यांना यांत्रिकीकरणाबाबत अवगत करण्यांत आले.

ब) कार्यरत असलेले प्रकल्प :**ग्रामीण कृषि मौसम सेवा प्रकल्प :**

पूर्व विदर्भ विभागासाठी कृषि हवामान सल्ला सेवा योजना डिसेंबर 1995 पासून विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सिंदेवाही येथे सुरू आहे. ही योजना भारत मौसम विज्ञान विभाग, पृथ्वी विज्ञान मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली द्वारा अनुदानित आहे. या केंद्रावर हवामान निरीक्षण वेदशाळेमध्ये दररोज हवामान विषयक विविध निरीक्षणे नोंदल्या जातात. भारत मौसम विज्ञान विभागा मार्फत वर्तविलेल्या मध्यावधी हवामान अंदाजावर आधारीत शेतक-यांना कृषि विषयक तांत्रिक कामाचा संदेश दर आठवड्यात मंगळवार व शुक्रवारला केंद्रामार्फत प्रसारीत केला जातो. सदरहू संदेश सर्व जिल्ह्यातील शेतक-यांना कृषि विभाग, कृषि विज्ञान केंद्रे, आकाशवाणी, इत्यादी माध्यमा द्वारे पाठविला जातो.

कार्यक्षेत्र व कृषि सल्ला प्रसारण करण्याचे माध्यम (संकेत स्थळ, ई-मेल व मोबाईल संदेश द्वारे)

अ. क्र.	जिल्हा	एकूण तालुके	लाभार्थी / माध्यमे
1	चंद्रपूर	15	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, तालुका कृषि अधिकारी, प्रकल्प संचालक (आत्मा), मंडळ कृषि अधिकारी, कृषि विज्ञान केंद्र, चंद्रपूर आकाशवाणी, वर्तमानपत्र.
2	गोंदिया	08	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, तालुका कृषि अधिकारी, प्रकल्प संचालक (आत्मा), मंडळ कृषि अधिकारी, कृषि विज्ञान केंद्र.

		<p>भाडे तत्वावरील कृषि यंत्रे / अवजारे प्रकल्प</p> <p>चांदा ते बांदा योजने अंतर्गत “यांत्रिकीकृत धान शेतीसाठी अन्न सुरक्षा दलाची स्थापना करणे”, सिंदेवाही येथे सन 2019-20 व 2020-21 या धान हंगामात मुल, सिंदेवाही, पोंभूर्णा व सावली तालुक्यात 50 अन्न सुरक्षा दलाच्या सहाय्याने एकूण 50 गावात 421 शेतक-यांच्या शेतावर 169 हेक्टर क्षेत्रावर एकूण 1807 विविध नऊ यंत्राची प्रात्यक्षिके घेवून यशस्वीरित्या राबविला. परंतु सन 2021-22 पासून हा प्रकल्प बंद झाला. या प्रकल्पा अंतर्गत पेरणी, तण काढणी, कापणी, मळणी, फवारणी यंत्रे खरेदी केलेली आहे. या यंत्राचा उपयोग शेतकरी बंधुंना दिर्घकाळ व्हावा या उद्देशाने मा.पालकमंत्री महोदय चंद्रपूर जिल्हा यांनी “भाडे तत्वावरील कृषि यंत्रे व अवजारे केंद्र”या प्रकल्पास मंजूरी देवून (किंमत रू.37.19 लक्ष) सन 2021-22 व 2022-23 च्या धान हंगामात राबविण्यात आले आहे.</p> <p>प्रकल्पाचा उद्देश :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. प्रक्षेत्रावर यांत्रिकीकृत धान शेतीचे प्रात्यक्षिके आयोजित करून शेतक-यांमध्ये प्रचार व प्रसार करणे. 2. सिंदेवाही, मुल, पोंभूर्णा, सावली व ब्रम्हपुरी या पाच तालुक्यात भाडे तत्वावर आधुनिक कृषि यंत्रे व अवजारे पुरविणे. 3. भविष्यात हे यंत्रे भाडे तत्वावर देऊन आधुनिक यंत्राची सेवा शेतक-यांना पुरविणे. <p>जैविक खते व किटकनाशके प्रयोगशाळा</p> <p>ही प्रयोगशाळा उभारण्यासाठी रू.8.66 लक्ष निधी सन 2020-21 मध्ये मिळाला असून त्यातून बहुतांश उपकरणे खरेदी करण्यांत आले असून, ही प्रयोगशाळा कार्यरत झाली आहे. प्रयोगशाळेचा उद्देश खालील प्रमाणे आहे.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) शेतक-यांना जैविक किटकनाशक व खत उत्पादनाचे महत्व पटवून देणे व प्रशिक्षण आयोजन करणे. 2) शेतक-यांना माफक दरात जैविक किटकनाशक व खत उपलब्ध करून देणे. <p>धान पिकासाठी लागणारी जैविक खते (अॅझोटोबॅक्टर व पीएसबी) व किटकनाशके (मेटारायझीयम) चे उत्पादन सुरू आहे.</p>
७.	<p>केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. विजोत्पादन,</p>	<p>या संशोधन केंद्रावर धानावरील मुलभूत संशोधन करण्यांत येते. त्यामध्ये प्रामुख्याने धानाच्या नवीन जाती शेतक-यांची मागणी विचारात घेवून संशोधीत केल्या जातात. त्याचप्रमाणे लुप्त होत असलेल्या धानाच्या विविध जातीचे संकलन करून जोपासणा करणे, सुवासिक, कीड व रोगांना प्रतिकारक, लवकर, मध्यम व</p>

रोपवाटिका, इ.

उशिरा येणा-या जातींचे संशोधन करण्यांत येते. यामध्ये कृषिविद्या विषयक, रोगशास्त्र व किटकशास्त्र या विषयातील संशोधनाचा सुध्दा अंतर्भाव असतो.

तसेच त्यावरील विद्यापीठ विकसीत धानाच्या विविध जातींचे बिजोत्पादन घेण्यांत येत असून विभागातील शेतक-यांना माफक दरात पुरविण्यांत येतात.

खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३

अ. क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
१	भात	एस वाय ई -१	सत्यप्रत	१.००
२	भात	पिकेव्ही एच एम टी	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.१० ७.८० २.००
३	भात	एस वाय ई -२००१	न्यूक्लिअस सत्यप्रत	०.०४ ५.००
४	भात	पिकेव्ही मकरंद	सत्यप्रत	०.२०
५	भात	पिकेव्ही खमंग	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.२० ०.२०
६	भात	पीडिकेव्ही साकोली रेड राइस -१	सत्यप्रत	१.००
७	भात	पीडिकेव्ही तिलक	न्यूक्लिअस पैदासकार प्रमाणित सत्यप्रत	०.१० ४.०० ३.०० ७.००
८	भात	पीडिकेव्ही किसान	पैदासकार सत्यप्रत प्रमाणित	०.४० ०.४०
९	भात	पीडिकेव्ही साधना	पैदासकार सत्यप्रत	३.००
१०	सोयाबीन	पीडिकेव्ही अंबा	पैदासकार	०.४०.
११	सोयाबीन	सुवर्ण सोया	पैदासकार	०.२०
१२	सोयाबीन	पीडिकेव्ही पूर्वा	पैदासकार	०.२०

		<p>रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र</th> <th>पिकाचे नाव</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्र (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>जवस</td> <td>एन एल-२६०</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>२.००</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>हरभरा</td> <td>जाकी-९२१८</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>मोहरी</td> <td>ए ए-१</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>१.००</td> </tr> <tr> <td>४</td> <td>कोथिंबीर</td> <td>ए सी आर-०१</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.००</td> </tr> </tbody> </table>	अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)	१	जवस	एन एल-२६०	सत्यप्रत	२.००	२	हरभरा	जाकी-९२१८	सत्यप्रत	१.००	३	मोहरी	ए ए-१	सत्यप्रत	१.००	४	कोथिंबीर	ए सी आर-०१	सत्यप्रत	०.००
अ.क्र	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्र (हे.)																							
१	जवस	एन एल-२६०	सत्यप्रत	२.००																							
२	हरभरा	जाकी-९२१८	सत्यप्रत	१.००																							
३	मोहरी	ए ए-१	सत्यप्रत	१.००																							
४	कोथिंबीर	ए सी आर-०१	सत्यप्रत	०.००																							
८.	<p>गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या /केंद्राचा सहभाग असणा-या महत्वाच्या शिफारसी/उपलब्धी</p>	<p>अ. धान वाण संशोधन : पीडीकेव्ही तिलक हे उशिरा कालावधीचे, आखुड बारीक दाण्याचे, जास्त उत्पादन देणारे वाण संशोधित करून विभागातील शेतक-यांकरीता सन २०१८ प्रसारीत करण्यांत आले असून त्याचा अधिसूचित क्र.का.आ.१४९८(अ), २०१९ आहे. सद्यस्थितीत ५०००० हे. पेक्षा जास्त क्षेत्रावर महाराष्ट्रात लागवड करण्यांत आली आहे.</p> <p>ब. धान पिकासाठी करण्यांत आलेल्या शिफारसी : (वर्ष २०१८ ते २०२३)</p> <p>१. कृषिविद्या - १</p> <ul style="list-style-type: none"> पेरीव धान पिकाच्या अधिक उत्पन्नासाठी एकात्मिक तण व्यवस्थापन करण्यासाठी प्रेटिल्याक्लोर ५० ईसी ०.७५ किलो क्रियाशिल घटक प्रति हेक्टर (१.५ लि/हे) ची फवारणी पेरणी नंतर ५ दिवसाचे आत व २० दिवसांनी बिसपायरीबॅक सोडीयम २५ ग्रॅम क्रियाशिल घटक (२०० ग्रॅम/हे) या तणनाशकाची फवारणी तसेच ४० दिवसांनी डवरणी करण्याची शिफारस करण्यांत येत आहे. (२०२२) <p>२. किटकशास्त्र - ४</p> <ul style="list-style-type: none"> हरभरा पिक ५० टक्के फुलो-यावर असतांना, इथीऑन ५० टक्के प्रवाही २० मि.ली. प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून पहिली फवारणी करावी व त्यानंतर १५ दिवसांनी क्लोरॉनट्रानिलीप्रोल १८.५ टक्के एस. सी. २.५ मि.ली. प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून दुसरी फवारणी घाटेअळीच्या प्रभावी नियंत्रणासाठी व अधिक अधिक उत्पादनासाठी शिफारस करण्यात येत आहे. (२०१८) भात पिकाच्या अधिक उत्पादनाकरिता व खोडकिडीच्या व्यवस्थापनाकरिता कार्बोफ्युरॉन ३ टक्के दाणेदार २५ किलो ग्रॅम प्रति हेक्टरी (कार्बोफ्युरॉन ३ टक्के दाणेदार २५० ग्रॅम प्रति १०० वर्ग मीटर रोपवाटिका) रोप काढणीच्या ५ दिवस अगोदर रोपवाटीकेत टाकावे आणि खोडकिडा व पाने गुंडाळणा-या अळीच्या व्यवस्थापनासाठी लावणीनंतर ६० ते ९० दिवसांनी खोडकिडा (१० टक्के गाभेमर) किंवा पाने गुंडाळणा-या अळीने (जिवंत अळीसह २ प्रादुर्भावग्रस्त पाने प्रती चुड) आर्थिक नुकसान पातळी गाठल्यास त्यांच्या 																									

		<p>व्यवस्थापनासाठी कारटेप हायड्रोक्लोराइड 50 टक्के एस. पी. 12 ग्रॅम प्रति 10 लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. (2020)</p> <ul style="list-style-type: none"> • धान पिकावरील तुडतुडयांच्या प्रभावी व्यवस्थापनाकरिता तसेच अधिक धान्य उत्पादनासोबतच अधिक आर्थिक मिळकतीसाठी धान बांधीत ओळीमध्ये रोवणीच्या प्रत्येक 10 ओळी (किंवा 2 मिटर) नंतर 30 सें.मी. अंतराचा पट्टा सोडणे तसेच धान पिकावर तुडतुडयांचा प्रादुर्भाव दिसताच पहिली फवारणी फ्लोनिकामीड 50 टक्के डब्ल्यु.जी. 3 ग्रॅम प्रति 10 लिटर पाण्यात मिसळून करावी व त्यानंतर दुसरी फवारणी 15 दिवसांनी फिप्रोनील 5 टक्के एस.सी.20 मि.ली. प्रति 10 लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. (2021) • धान पिकावरील तपकिरी तुडतुडयांच्या प्रभावी व्यवस्थापनाकरिता व आर्थिक मिळकतीसाठी किडींनी आर्थिक नुकसानीची पातळी (फुटव्याच्या वेळी 10 तुडतुडे आणि लोंबीच्या पुढील अवस्थेत 5-10 तुडतुडे प्रति चुड) गाठताच फ्लोनीकॅमीड 50 डब्ल्यु.जी. 3 ग्रॅम प्रति 10 लिटर पाण्यात मिसळून पहिली फवारणी व त्यानंतर 15 दिवसांनी पायमेट्रोझीन 50 डब्ल्यु.जी. या रासायनिक किटकनाशकाची 6 ग्रॅम प्रति 10 लिटर पाण्यात मिसळून दुसरी फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. (2021) <p>संशोधन निष्कर्ष :</p> <p>धान पिकावरील खोडकीडा, हिरवे तुडतुडे, तपकिरी तुडतुडे आणि पांढ-या पाठीच्या तुडतुडयांच्या प्रभावी व्यवस्थापनाकरिता रोवणीच्या 30 दिवसांनी क्लोरॅनट्रानिलीप्रोल 0.4 टक्के दाणेदार 10 किलो प्रति हेक्टर, त्यानंतर रोवणीच्या 50 दिवसांनी कारटेप हायड्रोक्लोराइड 50 टक्के एस.पी. 20 ग्रॅम प्रति 10 लिटर पाण्यांत मिसळून फवारणी आणि रोवणीच्या 65 दिवसांनी ट्रायफ्युमेझोपायरीयम 10 टक्के एस.सी. 4.8 मि.ली. प्रति 10 लिटर पाण्यांत मिसळून फवारणी करावी. तसेच गादमाशी प्रवण क्षेत्रामध्ये गादमाशी, खोडकीडा, हिरवे तुडतुडे, तपकिरी तुडतुडे आणि पांढ-या पाठीच्या तुडतुडयांच्या प्रभावी आणि किफायतशीर व्यवस्थापनाकरिता रोवणीच्या 30 दिवसांनी अझाडिरेॅक्टीन 1 टक्के इ.सी. 20 मि.ली. प्रति 10 लिटर पाण्यांत मिसळून फवारणी, त्यानंतर रोवणीच्या 50 दिवसांनी निलगिरी तेल 20 मि.ली. प्रति 10 लिटर पाण्यांत मिसळून फवारणी आणि रोवणीच्या 65 दिवसांनी कारटेप हायड्रोक्लोराइड 50 टक्के एस.पी. 20 ग्रॅम प्रति 10 लिटर पाण्यांत मिसळून फवारणी करावी. (2022)</p> <p>क. लागवड तंत्रज्ञानाचा प्रचार व प्रसार :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. धान महोत्सव - 3 2. कृषि मेळावे - 8 3. कृषि प्रदर्शनी -20 4. शेती दिन - 4 5. पीक प्रात्यक्षिके - 5 6. शेतकरी प्रशिक्षणे- 25 7. शास्त्रज्ञांच्या प्रक्षेत्र भेटी-108
--	--	---

		<p>8. वृत्तपत्र लेख- 27</p> <p>ड. संशोधन केंद्राचे आधुनिकीकरण :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. परंपरागत बांध्यांचे यंत्रांचा वापर करण्याच्या दृष्टिकोण विचारात घेवून रूंदीकरण करण्यांत आले. 2. मशीनद्वारे ट्रेमध्ये धानाची रोपे तयार करण्यांत येतात. 3. धान रोवणी यंत्राच्या सहाय्याने 50 एकरवर धानाची रोवणी करण्यांत येते. 4. यंत्राद्वारे पीक संरक्षण करण्यांत येते. 5. पीक कापणी व मळणी यंत्राद्वारे धानाची कापणी केल्यामुळे मजुरांवर होणा-या खर्चात बचत होते. <p>इ. प्रमुख उपलब्धी :</p> <ul style="list-style-type: none"> • पूर्व विदर्भासाठी या विभागीय केंद्राने एकूण 15 धान वाण संशोधित करून प्रसारीत केले व त्यासंबंधीत 50 लागवड तंत्राज्ञानाच्या शिफारसी कृषि विस्तार विभागाला दिल्या आहेत. • चांदा ते बांदा योजने अंतर्गत कृषि यंत्रे/अवजारांचा प्रचार व प्रसार : चांदा ते बांदा योजने अंतर्गत धान संशोधन तथा लागवडी करीता आवश्यक असणारे सर्व यंत्रे खरेदी करून प्रक्षेत्रावर तसेच शेतक-यांच्या शेतावर वापर करणे सुरू आहे. या योजनेत खरेदी केलेल्या कृषि यंत्रांचा वापर करून शेतक-यांच्या शेतावर सन 2019-20 व 2020-21 या दोन वर्षांत चंद्रपूर जिल्ह्यातील सिंदेवाही, मूल, सावली व पोंभूर्णा या चार तालुक्यात 50 अन्न सुरक्षा दलाच्या सहाय्याने एकूण 50 गावात 421 शेतक-यांच्या शेतावर 169 हे. क्षेत्रावर एकूण 1807 विविध यंत्राची जसे रोवणी यंत्र, पावर विडर, धान पेरणी यंत्र, धान कापणी यंत्र, पुन्य मषागत यंत्र, इ. प्रात्यक्षिके घेवून यषस्वीरित्या राबविला. • भाडे तत्वावर कृषि यंत्रे / अवजारे या योजने अंतर्गत सावली, पोंभूर्णा, मूल व सिंदेवाही येथील शेतक-यांच्या शेतावर खरेदी करण्यात आलेले यंत्र उदा. रोवणी यंत्र, कापणी व मळणी यंत्र, पेरणी यंत्र, रोटॅव्हेटर ई. चा वापर करण्यात येवून त्यापासून मिळणारे महसुली उत्पन्न विद्यापीठ खात्यात जमा करण्यात येते. भाडे तत्वावरील कृषि यंत्रे व अवजारे प्रकल्पा अंतर्गत सन 2021-22 व 2022-23 या वर्षांत 231 शेतक-यांच्या 697 एकर क्षेत्रावर विविध यंत्राद्वारे विविध ठिकाणी प्रात्यक्षिके घेण्यांत आली. त्यापासून मागील दोन वर्षांत रू. 7,32,390/- महसुली उत्पन्न प्राप्त झाले. • धान पेरणी यंत्राद्वारे मागील तीन वर्षापासून प्रक्षेत्रावर पेरीव धान लागवड करण्यांत येते व ते शेतक-यांना दाखविण्यांत येते. याचा परिणाम म्हणजे दरवर्षी पेरीव धान लागवडीचे प्रमाण दिवसेंदिवस वाढत असून सन 2023-24 यावर्षात चंद्रपूर जिल्ह्यात जवळपास 15 ते 20 टक्के क्षेत्र पेरीव धान लागवड पध्दतीमध्ये आले आहे. यामुळे शेतक-यांच्या खर्चात साधारणतः प्रति हेक्टरी रू. 7955/- ची बचत होवून पाणी कमी लागत असून आठ दिवस अगोदर
--	--	---

		<p>पीक कापणीस तयार होते .</p> <ul style="list-style-type: none"> • विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या धानाच्या जाती व शिफारशी बाबत शेतक-यांना मोठ्या प्रमाणात माहिती व्हावी व त्यांनी त्यांच्या शेतावर विद्यापीठाचे संशोधन वापरावे यासाठी “धान महोत्सव-2018 व 2021”मध्ये कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते . • प्रक्षेत्र विकासाची कामे : यांत्रिकरणासाठी सोईचे व्हावे या उद्देशाने विभागीय कृषि संशोधन केंद्राच्या प्रक्षेत्रावरील 48.26 हेक्टर क्षेत्रामध्ये बांधबंधीस्ती, रूदीकरण व सपाटीकरणाची कामे उपलब्ध सोईतून करण्यात आली . • मजुरीची बचत : संशोधन केंद्राच्या प्रक्षेत्रावर मागील चार वर्षांच्या (2018-19 ते 2021-22) सरासरीच्या तुलनेत (सरासरी 12,995.8 मजुर दिवस) 4,618.8 मजुर दिवस म्हणजे 35.54 टक्के मजुरांची कपात करण्यांत आली . तसेच मजुरावरील खर्चात मागील चार वर्षांच्या सरासरीच्या तुलनेत (सरासरी रू.32.75 लक्ष) 26.74 टक्के म्हणजे रू. 8.76 लक्ष बचत करण्यांत आली . • जैविक खते व किटकनाशके प्रयोगशाळेमध्ये जैविक खताचे उत्पादन सुरू : प्रयोगशाळेमध्ये जैविक खताचे उत्पादन नव्याने सुरू करण्यात आले असून त्यामध्ये स्फुरद विरघळणारे जिवाणु खत अँझोटोबॅक्टर व पिडीकेव्ही बाँयोडिकम्पोझर निर्मिती सुरू असून विक्रीस उपलब्ध आहे . विक्रीपासून आतापर्यंत रू. 49,725/- महसुल प्राप्त झाला . • यांत्रिकीकरणामुळे पैशाची बचत : या संशोधन केंद्रावर कार्यान्वित प्रकल्प भाडे तत्वावरील कृषि यंत्रे /अवजारे केंद्राद्वारे प्रक्षेत्रावर प्रेरणी यंत्र स्वयंचलीत धान रोवणी यंत्र, कोणोविडर, रोटॅवेटर व स्वयंचलीत धान कापणी व मळणी यंत्र (कंबाईन हॉरवेस्टर) चे एकूण 68.26 हेक्टरवर प्रात्यक्षिके घेण्यात आले . या मध्ये रोवणी यंत्राणे 16.80 हेक्टर प्रक्षेत्र रोवणी करण्यात आली त्यामुळे प्रचलित पध्दतीच्या तुलनेत / सरासरी रू.4000/- प्रति एकर याप्रमाणे 1,68,000/-रूपयाची बचत झाली . तसेच स्वयंचलीत धान कापणी व मळणी यंत्राद्वारे 35.46 हेक्टर क्षेत्रावर धान कापणी करण्यात आली व त्यामुळे प्रचलित पध्दतीच्या तुलनेत/सरासरी रू.2000/- प्रति एकर याप्रमाणे 1,77,300/- रूपयाची बचत झाली . एकूण रू.3,45,300/- ची बचत झाली . • ग्रामीण कृषि मौसम सेवा प्रकल्प : या प्रकल्पाद्वारे हवामान आधारीत संदेश 6,57,408/- शेतकरी, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, तालुका कृषि अधिकारी, मंडळ कृषि अधिकारी, आत्मा व कृषि विज्ञान केंद्रे, इत्यादिंना विविध विस्तार माध्यमाद्वारे पोहचविण्यात आले . • मागील पाच वर्षांत 4000 पेक्षा जास्त शेतक-यांनी प्रक्षेत्रावर भेटी दिल्या व आपल्या शंकेचे निरासण करून घेतले . • शेतकरी शास्त्रज्ञ मंचाची स्थापना सन 2022-23 मध्ये करण्यात आलेली असून या मध्ये 25 शेतक-यांचा समावेश आहे . या मंचाची नियमित सभा आयोजित करण्यांत येत असून त्यामध्ये शेतक-यांना पीक परिस्थिती लक्षात घेवून पिकांवर मार्गदर्शन करण्यात येते .
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> • सन 2021-22 या वर्षात विभागीय कृषि संशोधन केंद्राने तीन पुस्तके, नऊ घडीपत्रिका व आठ संशोधनात्मक प्रकाशने लिहून प्रकाशित केलेली आहे.
९.	शेतक-यांच्या सध्याचा आणि भविष्यातील गरजा लक्षांत घेता सुरू असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत यासंबंधी सूचना	<p>शेतक-यांच्या सध्याच्या आणि भवष्यातील गरजा लक्षात घेता धान संशोधन कार्यात खालील बदलांचा अंतर्भाव केल्यास शेतक-यांना फायदेशीर ठरेल.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. अधिक उत्पादन देणा-या जैविक व अजैविक ताण सहनशिल भात वाणांची निर्मिती करणे. • गादीमाशी व तुडतूडयास सहनशिल भात वाणांची निर्मिती करणे. • पेरीव पध्दतीसाठी योग्य कमी ते मध्यम कालावधीच्या (द्वार पीक, रब्बी पेरणीसाठी उपयुक्त), तसेच पुर सहनशिल भात वाणांची निर्मिती करणे. 2. आखूड बारीक (1000 दाण्याचे वजन 12 ते 14 ग्रॅम पेक्षा कमी), अधिक उत्पादन क्षमता, कमी, मध्यम व जास्त कालावधीच्या, जैविक ताण सहनशिल, गुणवत्ता युक्त, ठेंगण्या भात वाणांची निर्मिती करणे. 3. नवीन वाण निर्मितीसाठी लागणारा दिर्घ कालावधी कमी करण्यास जलद पैदास पध्दतीचा अवलंब करणे. 4. पेशीद्रव्य नर नपुसकतेवर आधारीत संकरीत धान वाणाची निर्मिती करणे. 5. उत्परिवर्तन तंत्रज्ञानाद्वारे शेतक-यांच्या मागणीनुसार भात वाणांची निर्मिती करणे. 6. धान आधारीत रब्बी पीक पध्दतीचा अभ्यास करणे. 7. नत्र उपयोगिता कार्यक्षम धान वाणाची निवड करणे. 8. सेंद्रिय शेतीकरीता उपयुक्त धान वाणाची निवड करणे. <p>संशोधन केंद्राची निकड :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. कुंपन तयार करणे : प्रक्षेत्राच्या सभोवताल जंगल असल्यामुळे पीक व बिजोत्पादनास नेहमीच जंगली जनावरांचा त्रासआढळून येतो त्यामुळे संशोधनात्मक प्रयोगांचे व बिजोत्पादनाचे नेहमीच नुकसान होते. तसेच प्रक्षेत्रामधून सिंदेवाही ते कच्चेपार डांबरीकरण रस्ता असल्यामुळे लोकांची नेहमीच वरदळ असल्यामुळे संशोधन प्रयोग तसेच बिजोत्पादने संरक्षणे करणे कठीण होत आहे. त्यामुळे प्रक्षेत्राच्या सभोताल कुंपन तयार करणे आवश्यक आहे. 2. ओलीताची सोय करणे: सद्याची ओलीताची उपलब्ध सोय ही अपुरी असून खरीप व इतर पीकांना ओलीत करण्यासाठी नविन स्रोत तयार करणे आवश्यक आहे. प्रक्षेत्राच्या खालील बाजूस गडमौशी तलावातून उच्चल सिंचन प्रकल्पाद्वारे ओलीताची जास्तीची आवश्यकता भागविणे शक्य होईल.

कृषि संशोधन केंद्र, आमगांव म्हाली

अ क	तपशील	संशोधन केंद्र संबंधीची माहिती			
1	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	कृषि संशोधन केंद्र, आमगांव (म्हाली), जि गोंदिया			
2	स्थापना वर्ष	वर्ष 1980			
3	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि सुविधा	एकूण क्षेत्र - 4.60 हे			
		इमारती व रस्ते - 1.30 हे			
		लागवडीसाठी एकूण क्षेत्र - 3.30 हे			
		प्रक्षेत्रावरील सिंचनासाठी सुविधा - 10 एचपी विद्युत पंप बाघ नदीवरून प्रक्षेत्रापर्यंत उपसा सिंचन			
4	मनुष्यबळ प्रकल्प निहाय मंजूर सदया भरलेली व f Dr पदे	पदे	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
		सहा. प्राध्यापक	1	0	1
		कनि. संशोधन सहा.	1	0	1
		कृषि सहा.	2	1	1
		शाखा सहा.	1	0	1
		वाहन चालक	1	0	1
		मजुर	1	0	1
		एकूण	07	01	06
5	संशोधन केंद्राचे मुळ उद्देश व त्या नंतर झालेले बदल	संशोधन केंद्राच्या मुळ उद्देश तेलबिया संशोधन व नंतर झालेले बदल धानावर आधारित पीक पध्दती.			
6	पुर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	निरंक			

7	केंद्रावर चालु असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका इ.	खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ
		१	भात	पिकेव्ही साधना	सत्यप्रत	०.३०
		२	भात	पीडिकेव्ही किसान	पैदासकार सत्यप्रत	१.५०
		३	भात	एस वाय ई -२००१	सत्यप्रत	१.५०
		४	भात	पीडिकेव्ही तिलक	सत्यप्रत	१.५०
8	गेल्या पाच वर्षात केंद्रावर केलेल्या / केंद्राच्या सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारशी / उपलब्धी	रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ
		१	लाखोळी	प्रतीक	सत्यप्रत	०.७४
9	शेतकऱ्यांच्या सदयाच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुर असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत या संबंधी सुचना	<ul style="list-style-type: none"> • सेंद्रीय शेतीसाठी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करणे • विद्यापीठ संशोधित बियाणे शेतकऱ्यांना पुरविणे. • विद्यापीठाने विकसीत शेतीविषयी नविन तंत्रज्ञानाचा फायदा शेतकऱ्यांना पुरविणेसाठी तंत्रज्ञानाचा पसार व प्रचार करणे गरजेचे वाढते 				

कृषि संशोधन केंद्र नवेगांवबांध

अ क	तपशील	संशोधन केंद्र संबंधीची माहिती				
1	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	कृषि संशोधन केंद्र, नवेगांवबांध जि. गोंदिया				
2	स्थापना वर्ष	1969				
3	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि सुविधा	एकुण क्षेत्र 17.20 हेक्टर				
		: इमारती व रस्ते 3.23 हेक्टर				
		: फळबाग 0.05 हेक्टर				
		: शेततळे 0.11 हेक्टर				
		: एकुण लागवडी खालील क्षेत्र:-13.81 हेक्टर				
4	मनुष्यबळ प्रकल्प निहाय मंजूर सदया भरलेली व रिक्त पदे	अ क्र	पदे	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रीक्त पदे
		1	सहयोगीप्राध्यापक	1	0	1
		2	सहाय्यकप्राध्यापक	1	1	0
		3	वरीष्टसंशोधनसहाय्यक	1	1	0
		4	कनिष्टसंशोधनसहाय्यक	1	0	1
		5	कृषिसहाय्यक	3	3	0
		6	सहाय्यकशाखाअधिकारी	1	1	0
		7	शाखासहाय्यक	1	0	1
		8	लायबरीपरीचर	1	0	1
		9	प्रक्षेत्रसहाय्यक	1	0	1
		10	चौकीदार	1	0	1
		11	परीचर	1	0	1
		12	मजूर	7	2	5
		एकूण	20	8	12	
5	संशोधन केंद्राचे मुळ उद्देश व त्या नंतर झालेले बदल	उस पिक संशोधन केंद्र, धानावर आधारीत पीक पध्दती				
6	पुर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	1 महाराष्ट्र राज्य समन्वयधान संशोधन कार्यक्रम 2 विघापीठस्तरीय धान संशोधन कार्यक्रम 3 उस संशोधन कार्यक्रम 4 कृषि विघाशाखेचे कार्यक्रम				

7	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन, रोपवाटिका इ.	खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ
		१	भात	पिकेव्ही एच एम टी	पैदासकार सत्यप्रत	३.०० -
		२	भात	पीडिकेव्ही तिलक	पैदासकार सत्यप्रत	१.०० २.००
		३	भात	एस वाय ई -२००१	सत्यप्रत	२.००
		४	भात	एस के एल ९	पैदासकार सत्यप्रत	१.०० १.००
		रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३				
		अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ
		१	जवस	एन एल - २६०	सत्यप्रत	०.५०
		२	लाखोळी	प्रतीक	सत्यप्रत	१.००
३	करडी	ए के एस - २०७	सत्यप्रत	०.३०		
४	मोहरी	टी ए एम - १०८-१	सत्यप्रत	०.०५		
8	गेल्या पाच वर्षात केंद्रावर केलेल्या / केंद्राच्या सहभाग असणाऱ्या महत्वाच्या शिफारशी / उपलब्धी	<p>संशोधित वाण - ०४</p> <p>१] पि डी के व्ही तिलक २] रेडराईस ३] पि डी के व्ही साधना ४] साकोली- 9</p> <p>कृषि विद्याशाखा शिफारसी</p> <p>1 पुर्व विदर्भातील पेरीव भातातील एकात्मिक तण व्यवस्थापण अधिक धान उत्पादन आणि आर्थिक मिळकती करीता उगवण पुर्व प्रीटी लाक्लोर 50 टक्केईसी750 ग्रम क्रिया शिलघट कसी हेक्टर (1.5 लिटरप्रतीहेक्टरव्यापारीउत्पादन) पेरणी नंतर 5 दिवसाच्याआत आणि उगवण पश्चात बिसस्पॅरीव कसोडीयम 10 टक्के एससी 25 ग्रम क्रियाशील घटक प्रती हेक्टर (200 मिली प्रति हेक्टर व्यापारी उत्पादन) पेरणी नंतर 20 दिवसांनी 500 लीटर पाण्यात मीसळुन फवारण्याची आणि 40 दिवसांनी एक डवरणी करण्याची शिफारस करण्यात येते</p> <p>2 सेद्रिय भात शेती मध्ये शाश्रवत उत्पादन आर्थिक उत्पन् आणि जमिनीची सुपीकता सुधारण्यासाठी रोपवाटीकेत अझोस्पिरीलम, पीएसबी आणि टायकोडर्माची बिजप्रक्रीया करुण 5 टन प्रति हेक्टर</p>				

		<p>गांडुळ खता सोबत स्फुरदयुक्त सेंद्रिय खतप्राम 200 किलो प्रति हेक्टर माती मध्ये मिसळून बोरुतागया हिरवडीच्या खताची चिखलणी करण्याची आणि किड व्यवस्थेपनेसाठी टायकोकार्ड 5 कार्ड /हेक्टर 4 वेळा वापरावे तसेच 5 टक्के निंबोळी अर्क किंवा दशपर्णी 250 मिली 10 लिटर पाणिआणि जैव किटकनाशक व्हर्टीसेलीयम लॅकॅनी आणि मेटारायझीमआनिसोप्ली 40 मिली प्रति 10लिटर पाण्यात मीसळून फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येते.</p>
9	<p>शेतकऱ्यांच्या सदयाच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुर असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत या संबंधी सुचना</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1 सेद्रीय शेतीसाठी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन 2 प्रमाणीत बियाणे शेतकऱ्यांना पुरवविणे 3 विघापीठातील तंत्रज्ञानाचा फायदाशेतकऱ्यांना होण्यासाठी प्रचारआणि पसार करणे गरजेचे वाटते

कृषी संशोधन केंद्र साकोली, जिल्हा: भंडारा

अ.क्र.	तपशील	कृषी संशोधन केंद्रा सम्बन्धिची माहिती																							
१	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	कृषी संशोधन केंद्र साकोली, जिल्हा:भंडारा ४४१८०२																							
२	स्थापना वर्ष	कृषी संशोधन केंद्र - १९६९ अखीलभारतियसमन्वयित संशोधन प्रकल्प - भात (AICRP on Rice) -१९७९																							
३	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	<p>अ. संशोधन केंद्राचे अधिनस्त एकुन जमिन, पिका खालिल क्षेत्र व पडीत जमिन वापर बाबत नियोजन</p> <ul style="list-style-type: none"> • कृषी संशोधन केंद्र साकोलिच्या नावाने कोणतीही जमीन नाही. • कृषी विज्ञान केंद्र साकोली कडून सन २००९-१० मध्ये ५.०० हे. जमिन संशोधन व बिजोत्पादनाकरिता मिळालेली आहे. • संपूर्ण ५.० हे. जमिनिमध्ये भात संशोधन व बिजोत्पादन घेण्यात येतो तसेच रब्बी हंगामामध्ये रबी पिकांचे संशोधनाचे प्रयोग व बिजोत्पादन घेण्यात येते. • या संशोधन केंद्राकडे कोणतीही पडित जमिन नाही. <p>ब. इंफ्रास्ट्रक्चर (Infrastructure)</p> <ul style="list-style-type: none"> • कृषी विज्ञान केंद्र साकोली यांच्या अख्यारीत असलेल्या क्वार्टर चा उपयोग कृषी संशोधन केंद्राचे कार्यालय म्हणून वापर करण्यात येते. बांधकाम वर्ष सन १९६९ (नुतनीकरण सन २०१९), क्षेत्र- १२८८ स्क्वे. मी. • धान्य गोडाउन न. १ (साधारण चांगल्या स्थितीत) बांधकाम वर्ष सन १९८४, क्षेत्र- ५४६ स्क्वे. मी. • गोडाउन न. २ (किटकनाशक व खते साठवणूकीकरिता गोडाउन (मोडकळीस आलेला.) बांधकाम वर्ष सन १९८४, क्षेत्र- ५६१ स्क्वे. मी. • गोडाउन न. ३ (मोडकळीस आलेला.) बांधकाम वर्ष सन १९८४, क्षेत्र- ५६१ स्क्वे. मी. <p>क. सिंचनाचीसोय-</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-left: 20px;"> <thead> <tr> <th rowspan="2">अ.क्र.</th> <th rowspan="2">सिंचन स्रोत</th> <th colspan="3">सिंचन क्षमता (हे.)</th> </tr> <tr> <th>खरीफ</th> <th>रबी</th> <th>उन्हाळी</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१.</td> <td>चुलबंध नदीवरून पाण्याची व्यवस्था, प्रक्षेत्रा पासून ५०० मिटर अंतर</td> <td>४.००</td> <td>१.५०</td> <td>००</td> </tr> <tr> <td>२.</td> <td>विहीर</td> <td>१.००</td> <td>०.४०</td> <td>०.२०</td> </tr> <tr> <td></td> <td>एकूण</td> <td>५.००</td> <td>१.९०</td> <td>०.२०</td> </tr> </tbody> </table> <p>ड. सिंचनाची साधने- सबमर्सिबल इलेक्ट्रीक मोटार पम्प -५ एच पी. , मोनोब्लोक मोटार पंप लुबी १.५ एच पी. , ५ एच पी. ओपन वेल सबमर्सिबल इलेक्ट्रीक मोटार पम्प, स्प्रीकलर सेट सोबत एचडिपीई पाइप -३४, ८०० फुट एचडिपीई</p>	अ.क्र.	सिंचन स्रोत	सिंचन क्षमता (हे.)			खरीफ	रबी	उन्हाळी	१.	चुलबंध नदीवरून पाण्याची व्यवस्था, प्रक्षेत्रा पासून ५०० मिटर अंतर	४.००	१.५०	००	२.	विहीर	१.००	०.४०	०.२०		एकूण	५.००	१.९०	०.२०
अ.क्र.	सिंचन स्रोत	सिंचन क्षमता (हे.)																							
		खरीफ	रबी	उन्हाळी																					
१.	चुलबंध नदीवरून पाण्याची व्यवस्था, प्रक्षेत्रा पासून ५०० मिटर अंतर	४.००	१.५०	००																					
२.	विहीर	१.००	०.४०	०.२०																					
	एकूण	५.००	१.९०	०.२०																					

		पाइपलाइन फिटेड अंडर ग्राउंड नदीपासुन प्रक्षेत्रपर्यंत शेततळे - नाही इ. प्रक्षेत्रासकुम्पण-बारबेड तारेचे कुम्पण ४७२ मिटर																																																																											
४.	मनुष्यबळ (प्रकल्प निहाय मंजूर,सद्द्या भरलेली व रिक्त पदे)	१.कृषी संशोधन केंद्र, साकोली <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ क्र</th> <th>पदे</th> <th>मंजूर पदे</th> <th>भरलेले पदे</th> <th>रिक्त पदे</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>सहयोगी प्राध्यापक (वनस्पती शास्त्र)</td> <td>१</td> <td>०</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>सहाय्यक प्राध्यापक (कृषी विद्या)</td> <td>१</td> <td>०</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>सहाय्यक प्राध्यापक (वनस्पती रोग शास्त्र)</td> <td>१</td> <td>०</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>४</td> <td>वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक</td> <td>३</td> <td>०</td> <td>३</td> </tr> <tr> <td>५</td> <td>कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक</td> <td>१</td> <td>०</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>६</td> <td>कृषी सहाय्यक</td> <td>३</td> <td>२</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>७</td> <td>सहाय्यक शाखा अधिकारी</td> <td>१</td> <td>१</td> <td>०</td> </tr> <tr> <td>८</td> <td>शाखा सहाय्यक</td> <td>२</td> <td>२</td> <td>०</td> </tr> <tr> <td>९</td> <td>प्रयोग शाळा परिचर</td> <td>२</td> <td>०</td> <td>२</td> </tr> <tr> <td>१०</td> <td>परिचर</td> <td>२</td> <td>०</td> <td>२</td> </tr> <tr> <td>११</td> <td>चौकीदार</td> <td>१</td> <td>०</td> <td>१</td> </tr> <tr> <td>१२</td> <td>प्रक्षेत्र सहाय्यक</td> <td>२</td> <td>०</td> <td>२</td> </tr> <tr> <td>१३</td> <td>मजूर</td> <td>८</td> <td>०</td> <td>८</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">एकूण</td> <td>२८</td> <td>५</td> <td>२३</td> </tr> </tbody> </table>	अ क्र	पदे	मंजूर पदे	भरलेले पदे	रिक्त पदे	१	सहयोगी प्राध्यापक (वनस्पती शास्त्र)	१	०	१	२	सहाय्यक प्राध्यापक (कृषी विद्या)	१	०	१	३	सहाय्यक प्राध्यापक (वनस्पती रोग शास्त्र)	१	०	१	४	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	३	०	३	५	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	१	०	१	६	कृषी सहाय्यक	३	२	१	७	सहाय्यक शाखा अधिकारी	१	१	०	८	शाखा सहाय्यक	२	२	०	९	प्रयोग शाळा परिचर	२	०	२	१०	परिचर	२	०	२	११	चौकीदार	१	०	१	१२	प्रक्षेत्र सहाय्यक	२	०	२	१३	मजूर	८	०	८	एकूण		२८	५	२३
अ क्र	पदे	मंजूर पदे	भरलेले पदे	रिक्त पदे																																																																									
१	सहयोगी प्राध्यापक (वनस्पती शास्त्र)	१	०	१																																																																									
२	सहाय्यक प्राध्यापक (कृषी विद्या)	१	०	१																																																																									
३	सहाय्यक प्राध्यापक (वनस्पती रोग शास्त्र)	१	०	१																																																																									
४	वरिष्ठ संशोधन सहाय्यक	३	०	३																																																																									
५	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	१	०	१																																																																									
६	कृषी सहाय्यक	३	२	१																																																																									
७	सहाय्यक शाखा अधिकारी	१	१	०																																																																									
८	शाखा सहाय्यक	२	२	०																																																																									
९	प्रयोग शाळा परिचर	२	०	२																																																																									
१०	परिचर	२	०	२																																																																									
११	चौकीदार	१	०	१																																																																									
१२	प्रक्षेत्र सहाय्यक	२	०	२																																																																									
१३	मजूर	८	०	८																																																																									
एकूण		२८	५	२३																																																																									
५.	संशोधन केंद्राचा मुळ उद्देश व त्यात नंतर झालेले बदल	१. अधीक उत्पन्न देणार्या, अजैविक आणि जैविक ताणास सहनशील आणिपोषणमूल्य युक्त भाताच्या जाती विकसित करणे. <ul style="list-style-type: none"> लवकर, मध्य उशीरा आणि उशीरा कालावधीच्या सुपर फाईन ग्रेन भाताच्या जातींचा विकास गाद माशी आणि तुडतूडा प्रतिकारक बारीक धान्य भाताच्या जातींचा विकास पौष्टिक भाताच्या वाणांचा विकास. पेर भात लागवडिसाठी योग्य भाताच्या वाणांचा विकास देखभाल प्रजनन कार्यक्रम (Maintenance Breeding Programme) २. तांदूळ जर्मप्लाझमचे संकलन , देखभाल आणि विविध वाणनिर्मीतीसाठी वापर ३. विद्यापीठ, राज्य (MSCRIP) आणि राष्ट्रीय (AICRIP) स्तरावर भात आणि इतर																																																																											

		<p>पिकांवरील संशोधन कार्यक्रमात समन्वय साधणे.</p> <p>४. भात व्यवस्थापन तंत्रज्ञानावर संशोधन.</p> <p>५. कीटक आणि रोग प्रतिकारशक्तीसाठी भात वाणांची तपासणी विशेषतः गाद माशी प्रतिरोधक (GMR) वर विशेष जोर देणे.</p> <p>६. धान व इतर पिकांचा बीजोत्पादन कार्यक्रम राबविणे.</p>																																																												
६.	पुर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	अखील भारतीय समन्वयित संशोधन प्रकल्प – भात (AICRP on Rice)																																																												
७.	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन , रोपवाटीका इ.	<p>खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र.</th> <th>पिकाचे नाव</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्रफळ (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>भात</td> <td>पीडिकेव्ही साधना</td> <td>न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत</td> <td>०.०२ ०.०५ ०.२५</td> </tr> <tr> <td>२</td> <td>भात</td> <td>एस के एल -९</td> <td>न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत</td> <td>०.०२ ०.०५ ०.१५</td> </tr> <tr> <td>३</td> <td>भात</td> <td>पिकेव्ही गणेश</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.०५</td> </tr> <tr> <td>४</td> <td>भात</td> <td>पिकेव्ही एच एम टी</td> <td>पैदासकार सत्यप्रत</td> <td>०.०५ ०.०५</td> </tr> <tr> <td>५</td> <td>भात</td> <td>पिकेव्ही-किसान</td> <td>न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत</td> <td>०.०२ ०.०५ ०.१०</td> </tr> <tr> <td>६</td> <td>भात</td> <td>पिकेव्ही-साकोली रेड राइस-१</td> <td>न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत</td> <td>०.०२ ०.१० ०.२०</td> </tr> <tr> <td>७</td> <td>भात</td> <td>पिकेव्ही तिलक</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.२०</td> </tr> <tr> <td>८</td> <td>भात</td> <td>एस के एल -७</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.१०</td> </tr> <tr> <td>९</td> <td>भात</td> <td>एस वाय ई - २००१</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.०५</td> </tr> </tbody> </table> <p>रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>अ.क्र.</th> <th>पिकाचे नाव</th> <th>वाण</th> <th>दर्जा</th> <th>क्षेत्रफळ (हे.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>१</td> <td>लाखोळी</td> <td>प्रतीक</td> <td>सत्यप्रत</td> <td>०.४०</td> </tr> </tbody> </table>	अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)	१	भात	पीडिकेव्ही साधना	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.०५ ०.२५	२	भात	एस के एल -९	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.०५ ०.१५	३	भात	पिकेव्ही गणेश	सत्यप्रत	०.०५	४	भात	पिकेव्ही एच एम टी	पैदासकार सत्यप्रत	०.०५ ०.०५	५	भात	पिकेव्ही-किसान	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.०५ ०.१०	६	भात	पिकेव्ही-साकोली रेड राइस-१	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.१० ०.२०	७	भात	पिकेव्ही तिलक	सत्यप्रत	०.२०	८	भात	एस के एल -७	सत्यप्रत	०.१०	९	भात	एस वाय ई - २००१	सत्यप्रत	०.०५	अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)	१	लाखोळी	प्रतीक	सत्यप्रत	०.४०
अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)																																																										
१	भात	पीडिकेव्ही साधना	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.०५ ०.२५																																																										
२	भात	एस के एल -९	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.०५ ०.१५																																																										
३	भात	पिकेव्ही गणेश	सत्यप्रत	०.०५																																																										
४	भात	पिकेव्ही एच एम टी	पैदासकार सत्यप्रत	०.०५ ०.०५																																																										
५	भात	पिकेव्ही-किसान	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.०५ ०.१०																																																										
६	भात	पिकेव्ही-साकोली रेड राइस-१	न्यूक्लिअस पैदासकार सत्यप्रत	०.०२ ०.१० ०.२०																																																										
७	भात	पिकेव्ही तिलक	सत्यप्रत	०.२०																																																										
८	भात	एस के एल -७	सत्यप्रत	०.१०																																																										
९	भात	एस वाय ई - २००१	सत्यप्रत	०.०५																																																										
अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)																																																										
१	लाखोळी	प्रतीक	सत्यप्रत	०.४०																																																										

<p>८. गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या/केंद्राचा सहभाग असणा-या महत्वाच्या शिफारसी/उपलब्धि</p>	<p>१] विकसित वाण</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ लाल तांदूळाचा भात वाण पिडिकेव्ही साकोली रेड राईस -१ ➤ अधिक उत्पन्न देणारा कमी कालावधीचा भात वाण पीडीकेव्ही साधना <p>२] उत्कृष्ट संशोधनाकरिता डा. जी. आर. शामकुवर, वरिष्ठ भात पैदासकार, कृ. स. कें., साकोली यांना राधाकिसन शांती मलहोत्रा कॅश प्राईज सन्मान</p> <p>३] उत्कृष्ट संशोधनाकरिता डा. एम. पी. मेश्राम, कनिष्ठ भात पैदासकार, कृ. स. कें., साकोली यांना डा. के. जी. जोशी कॅश प्राईज सन्मान</p> <p>४] अखील भारतीय समन्वयित संशोधन प्रकल्प – भात (AICRP on Rice), , कृ. स. कें., साकोली ला 2012-2020 या कालावधीसाठी झोन V मधील सर्व AICRP केंद्रांमध्ये 2021 मध्ये 'A' (उत्कृष्ट) श्रेणी मिळाली. तसेच केंद्राच्या संशोधन कार्याचे QRT तज्ञांकडून कौतुक करण्यात आले.</p> <p>५] शिफारशी</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ किटकशास्त्र विभागाची धानावरिल खोडकिडा व पाने गुंडाळणाऱ्या अळीच्या व्यवस्थापनाबाबत शिफारस. भात पिकाच्या अधिक उत्पादनाकरीता व खोडकीडीच्या व्यवस्थापनाकरिता कार्बोफ्यूरान ३ टक्के दाणेदार २५ किलो ग्राम प्रति हेक्टर (कार्बोफ्यूरान ३ टक्के दाणेदार २५० ग्राम प्रति १०० वर्ग मीटर रोपवाटीका) रोप काढणीच्या ५ दिवस अगोदर रोपवाटीकेत टाकावे आणि खोडकिडा व पाने गुंडाळणार्या अळीच्या व्यवस्थापनासाठी लावणीनंतर ६० ते ९० दिवसांनी खोडकिडा (१० टक्के गाभेमर) किंवा पाने गुंडाळणार्या अळीने (जिवंत अळीसह २ प्रादुर्भावग्रस्त पाने प्रति चुड) आर्थिक नुकसान पातळी गाठल्यास त्यांच्या व्यवस्थापनासाठी कारटॅप हायड्रोक्लोराइड ५० टक्के एस. पी. १२ ग्रॅम प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. ➤ तण व्यवस्थापण शिफारस पुर्व विदर्भातील पेरिव भातातिल एकात्मिक तण व्यवस्थापण अधिक धान्य उत्पादन आणि आर्थिक मिळकतीकरीता उगवणपूर्व प्रीटीलाक्लोर ५० टक्के ई.सी. ७५० ग्रॅम क्रियाशील घटक प्रती हेक्टर (१.५ लिटर प्रती हेक्टर व्यापारी उत्पादन (पेरणीनंतर ५ दिवसाचे आत आणि उगवण पश्चात बिसस्पॅरीबॅक सोडीयम १० टक्के एस. सी. २५ ग्रॅम क्रियाशील घटक प्रती हेक्टर (२०० मि. लि. प्रती हेक्टर व्यापारी उत्पादन) पेरणीनंतर २० दिवसांनी ५०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारण्याची आणि ४० दिवसांनी एक डवरणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
<p>९. शेतक-यांच्या सद्याच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत ? या सम्बधी सूचना</p>	<p>पुर्व विदर्भ विभागात उन्हाळी भाताचे क्षेत्र दिवसेंदिवस वाढत असल्या मुळे खरिफ हंगामातील भात पिकांवर किड व रोगांचा प्रादुर्भाव विशेषतः खोडकीडा, गादमाशी , तुडतूड्यांचा प्रदुर्भाव वाढत आहे त्यामुळे शेतकर्यांच्या मागणिनुसार कमी, मध्यम व उशिरा कालावधीचे किड व रोग प्रतीकारक, जाड व बारीक भात वाणांच्या निर्मितिवर अधिक लक्ष देणे आवश्यक आहेतसेच विभागातील वाढता पेरिव भात क्षेत्रासाठी पेरिव पद्धतीसाठी योग्य कमीत कमी मध्यम कालावधीच्या भातवाणांची निर्मिती करणे आवश्यक आहे.</p>

कृषी संशोधन केंद्र, सोनापूर, जि. गडचिरोली

अ.क्र	तपशील	कृषि संशोधन केंद्रा संबंधी माहिती			
१	संशोधन केंद्राचे नाव व पत्ता	कृषि संशोधन केंद्र, सोनापूर-गडचिरोली			
२	स्थापना वर्ष	१९९१			
३	संशोधन केंद्रावर असलेले क्षेत्र आणि इतर सुविधा	एकूण जमीनीचे क्षेत्र हे. १०.९५, लागवडी खालील क्षेत्र हे. ६.२० अ. इमारती खालील क्षेत्र - ०.२० हे. ब. रोड खालील क्षेत्र - ०.६० हे. क. पाईपलाईन विहीर, साठवण तलाव, बांध इ. खालील क्षेत्र - ३.९५			
४	मनुष्यबळ प्रकल्प निहाय मंजूर संध्या भरलेली व रिक्त पदे	पदे	मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
		सहयोगी प्राध्यापक उद्यानविद्या	०१	००	०१
		कनिष्ठ संशोधन सहायक	०१	००	०१
		कृषि सहायक	०२	०१	०१
		वरिष्ठ लिपीक	०१	०१	००
		कनिष्ठ यांत्रिकी	०१	००	०१
		माळी	०२	००	०२
		मजूर	०४	०१	०३
		एकूण	१२	०३	०९
५	संशोधन केंद्राचा मुळ उद्देश व त्यांत नंतर झालेले बदल	१.विविध भाजीपाला व फळ पिकाचा अभ्यास करणे २.शेतक-यांना भाजीपाला व फळ पिकाच्या लागवडीचे तंत्र सांगणे ३.विद्यापीठाने विकषित केलेल्या वाणचे बिजोत्पादन घेणे ४.विविध भाजीपाला व फळ पिकाबाबत शेतक-यांना मार्गदर्शन करणे त्यानंतर या उद्दिष्टामध्ये कोणतेही बदल झालेले नाही.			
६	पूर्ण झालेले व कार्यरत असलेले संशोधन प्रकल्प	निरंक			
७	केंद्रावर चालू असलेले इतर उपक्रम उदा. बिजोत्पादन व रोपवाटीका इ	खरीप बिजोत्पादन २०२२-२३			

अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
१	भात	पिकेव्ही एच एम टी	प्रमाणित	४.००
२	धेंच्या	लोकल	सत्यप्रत	१.००
रब्बी बिजोत्पादन २०२२-२३				
अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाण	दर्जा	क्षेत्रफळ (हे.)
१	कांदा	अकोला सफेद	टी बल्व टु सीड	०.००
२	जवस	एन एल -२६०	सत्यप्रत	१.२०
३	जीरा	ए ए -१	सत्यप्रत	०.२०
८	गेल्या पाच वर्षात केंद्रावरून केलेल्या/केंद्राचा सहभाग असणा-या महत्वाच्या शीफारसी/उपलब्धी	चारोळी बियाण्याच्या लवकर व अधिक उगवण क्षमते करिता तसेच रोपांच्या जोमदार वाढीकरीता लागवडी पुर्वीबियाणे किनचित टिचकवून 300 पी.पी.एम. जिब्रेलिकॉसिड या संजीवकाच्या द्रावणात चोविस तास भिजवून लावण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. (2022-23)		
९	शेतक-यांच्या सद्दाच्या आणि भविष्यातील गरजा लक्षात घेता सुरू असलेल्या संशोधन प्रकल्पात काय बदल करावेत या संबंधी सुचना	<p>1.हे संशोधन केंद्र 1991 ला स्थापन झाले असून या संशोधन केंद्राचे प्रमुख पद सहयोगी प्राध्यापक उद्यानविद्या 32 वर्षात जवळपास 16 वर्ष अतिरिक्त कार्यभार यावर सुरू असून वर्षानुवर्ष इतर पदे रिक्त असतात. या करीता या संशोधन केंद्रात उद्दिष्टाप्रमाणे संशोधन होण्याकरीता आणि संशोधन शेतक-यांपर्यंत पोहचण्याकरीता मनुश्यबळ पुर्ण असण्यास प्राध्यान देणे अत्यंत गरजेचे आहे.</p> <p>2.सदर संशोधन केंद्र जास्त पावसाच्या प्रदेशात असल्यामुळे (1400 ते 1800 मि.ली प्रति वर्ष) भविष्यात फळबाग व भाजीपाला लागवड उंच बेडवर आणि थिंबक सिंचनातून पाणी व खत व्यवस्थापन तसेच शेडनेट मध्ये भाजीपाला लागवड यावर आधारित संशोधन करणे आवश्यक आहे.</p> <p>3.रोपवाटीका सुरू करून फळ झाडे आणि भाजीपालाचे उन्नत जातीची रोपे /कलमे तयार करणे ज्यामुळे या भागातील शेतक-यांच्या गरजा पुर्ण होण्यात मदत होईल.</p> <p>४. आंबा, चारोळी, काजू, जांभूळ यावर संशोधनासाठी या संशोधन केंद्राचे बळकटीकरण करणे आवश्यक आहे.</p>		

